

PK-YRITYSBAROMETRI KEVÄT 2015

Sisällys

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	4
1. AINEISTO	6
2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA	9
3. SUHDANTEET	10
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	10
3.2 Liikevaihto	12
3.3 Kannattavuus	13
3.4 Vakavaraisuus	14
3.5 Investoinnit	15
3.6 Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys	16
3.7 Henkilökunnan määrä	17
3.8 Vienti ja liiketoiminta ulkomailla	18
3.9 Tuonti	19
3.10 Tuotantokustannukset	20
3.11 Inflaatio-odotukset	21
4. PK-YRITYSTEN KEHITTYMINEN JA KANSAINVÄLISTYMINEN	22
4.1 Kasvu	22
4.2 Uusiutuminen	24
4.3 Kansainvälistyminen	26
5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ	28
5.1 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö	28
5.2 Maksuvaikeudet	32
5.3 Työllistämisen esteet	32
5.4 Suhdannelanteeseen sopeutuminen	34
6. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA	37
PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO	39

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN OVAT LAATINEET SUOMEN YRITTÄJIEN:

- ekonomisti **Petri Malinen**
- ympäristöekonomisti **Eini Lemmelä**

Taitto: suunnittelija, Lea Hult, Suomen Yrittäjät
Painopaikka: FRAM, Vaasa

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät kaksi kertaa vuodessa Pk-yritysbarometrin, joka kuvaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä. Kevään 2015 Pk-yritysbarometri perustuu yli 4 400 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia ja kehitystä, kasvua ja uusiumista, kansainvälistymistä ja sopeutumista sekä rahoitustilannetta.

Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raportteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoitain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Helsingissä 10.2.2015

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Markku Wallin
osastopäällikkö
Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat selkeästi aiempaa heikompia. Kansainvälisen talouden heikko kasvu ja Suomen talouden epäselvä tilanne sekä finanssipolitiikan kiristäminen pääosin veronkorotuksin, laskivat suhdanneodotuksia kuvaavan saldoluvun arvoon -7. Tämä on ensimmäinen kerta vuoden 2009 jälkeen, kun saldoluku on negatiivinen. Laskua syksyyn 2014 verrattuna on peräti 15 yksikköä.

Lähes joka kolmas pk-yritys arvioi suhdanteiden heikkenevän kuluvaan vuoden aikana, ja vain viidennes uskoo niiden paranevan. Edellisessä barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia oli seitsemän prosenttiyksikköä enemmän ja vastaavasti heikkeneviä suhdanteita ennakoivia kahdeksan prosenttiyksikköä vähemmän.

Investoinnit romahtavat ja kannattavuus tippuu

Taloukasvun puuttuminen ja erityisesti kotimarkkinoiden heikkous näkyy kannattavuudessa selvästi. Saldoluku on nyt -5, kun sen hyvä taso on 30 yksikön luokkaa. Syksystä saldoluku aleni peräti 11 yksikköä.

Pudotus oli suuri kaikilla toimialoilla, mutta erityisen suuri se oli rakentamisessa, jossa joka kolmas yritys näkee kannattavuutensa heikkenevän. Toimialan saldoluku päättyi lukemaan -13, mikä on 14 yksikköä alempi kuin edellisessä barometrissa.

Odotukset investointien lähiajan kehityksestä romahtivat vuoden takaisen pienen positiivisen pilkahduksen jälkeen jälleen alemmaksi kuin koskaan pk-barometrini historiassa. Investointien osalta jo vuosia kestänyt negatiivinen trendi jyrkkeni entisestään. Kaikilla päätoimialoilla on selvästi enemmän investointejaan vähentäviä yrityksiä suhteessa niihin, joissa investoinnit kasvavat. Saldoluku päättyi siten lukemaan -21. Muutos syksystä on -10 yksikköä.

Investoinneille on useita jarruja. Merkit kysynnän elpymisestä antavat odottaa itseään, yritysten kannattavuus on tavallista heikempi ja maksuhäiriöisten yritysten määrä on yli 50 prosenttia suurempi kuin nousukaudella ennen finanssikriisiä.

Huoli työpaikkojen säilymisestä kasvaa kustannusten jatkaessa nousuaan

Pk-yritykset sinnittelevät heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Tilanne on kuitenkin muuttunut yhä haastavammaksi. Odo-

tusten saldoluku 0 on poikkeuksellisen matala. Positiivista on kuitenkin se, että reilut 70 prosenttia pk-yrityksistä pyrkii säilyttämään nykyisen henkilömääränsä.

Palvelualojen työllisyysnäkymät ovat hieman paremmat kuin muilla toimialoilla. Palveluissa ja teollisuudessa uskotaan edelleen siihen, että työvoiman määrää voidaan hieman jopa lisätä. Kaupassa ja rakentamisessa näkymät ovat heikoimmat. Molemmilla aloilla on painetta sopeuttaa henkilöstön määrää vähentämällä sitä.

Vaikeaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten nousuarviot ovat aivan samaa tasoa kuin viime vuosikymmenen puolivälissä vahvan talouskehityksen oloissa. Nyt samankaltaiseen kustannusnousuun joudutaan sopeutumaan huomattavasti vaisumman kysynnän ja kannattavuuden oloissa.

Kasvua haetaan kansainvälistymisestä ja uusiutumisesta

Innovatiiviset, kasvavat yritykset ovat tärkeitä lähteitä kansantalouden kasvulle ja työllisyydelle. Positiivista on havaita, että talouden heikosta tilasta huolimatta seitsemän prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuisia ja 35 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuksiensa mukaan. Toistaiseksi ei siis ole suurta muutosta nähtävissä yritysten kasvuhaluudessa taloustilanteen epävarmuuden pitkittymisestä huolimatta ja kasvuhaluutus on edelleen korkeampi kuin rahoituskriisin aikana vuonna 2009.

Kansainvälistyminen on keskeinen kasvun väylä. Pk-yritykset ovat sisäistäneet tämän näkökulman kohtuullisesti. Kaikkiaan vientiä tai liike-toimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä on 20 prosenttia barometrini vastaajista. Suora vienti oli yleisin kansainvälistymisen muoto ja sitä harjoitti kolme viidesosaa kaikista vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavista pk-yrityksistä.

Pk-yrityksille kansainvälistyminen on iso askel. Erityisesti kun otetaan huomioon, että sekä vientitodotuksissa että toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Tämän barometrini mukaan viennin määrä laskee kuluvaan vuonna nykyistä pienemmäksi. Odotukset viennin kehityksestä ovat laskeneet voimakkaasti kaikilla päätoimialoilla.

Uusien markkinoiden etsimisen ohella on tärkeä huolehtia reaalisesta kilpailukyvyistä. Yritysten

toimintaedellytykset muuttuvat kiihtyvällä tahdilla yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Tämä tarkoittaa, että myös pk-yritysten on menestyäkseen ja kilpailussa pärjätäkseen kehityttävä.

Nopea teknologinen kehitys korostaa innovaatiovalmiuksien merkitystä. Nykyisin uudet ideat ja innovaatiot syntyvät erilaisissa verkostoissa. Keskiössä on digitaalisiin toimintaympäristöihin liittyvä osaaminen.

Rahoituksessa haasteita riittää

Tiukentunut pankkitoiminnan sääntely, normaalia vähäisempi luottojen kysyntä sekä yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisessa rahoituksessa. Suuria muutoksia rahoituksen käytössä ei kuitenkaan ole tämän vuoden aikana tapahtunut. Lähes joka toisella yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana hieman vähemmän verrattuna edellisen barometrin tuloksiin. Rahoituksen hakuaikomusten taustalla ei ole odotus talouden noususta eikä investointiaktiiviteetin kasvusta. Näiltä osin näkymät ovat edelleen vaisut. Rahoitusta aiotaan edelleen hakea lähinnä käyttöpääomaksi.

Positiivista kuitenkin on se, että yritysten kansainvälistyminen näyttää rahoituksen näkökulmasta etenevän aikaisempaa hieman rivakammin. Yritysten suunnitelmat kansainvälistymisrahoituksen hakemiseen ovat nousseet syksystä kaikilla toimialoilla.

Rahoituksen saannin suhteen lähes 60 prosenttia barometrin vastaajista raportoi, että luottopolitiikka on edelleen kiristynyt.

Marginaalien nousu ja aiempaa kovemmat vaakuusvaatimukset on nimetty yleisimmiksi muutoksiksi. Merkittävää on myös se, että yrityksiltä vaaditaan aiempaa suurempaa omarahoitusosuutta.

Rahoituksen ehdoilla ja saatavuudella on suora vaikutus siihen, miten yritykset kykenevät toteuttamaan erilaisia hankkeita. Reilu neljännes yritysten suunnittelemissa hankkeista jäi toteutumatta tai toteutui suunnittelusta poiketen rahoituksen saatavuuteen ja ehtoihin liittyneiden vaikeuksien vuoksi.

Kassatilanne on kireä monissa pk-yrityksissä ja joka viides pk-yritys raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on säilynyt ennätyskorkealla tasolla. Ongelman syvyyttä kuvaa se, että maksuvaikeuksista kärsineiden yritysten määrä on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo yli neljän vuoden ajan.

Haastavassa suhdannetilanteessa työllistäminen on vaikeaa

Taloudellinen epävarmuus ja näköalattomuus näkyvät pk-yritysten tarpeessa työllistää. Pk-yrityksistä 13 prosentilla ei ole tarvetta työllistää. Työllistämistarpeet ovat muita vähäisempiä kaupassa ja palveluissa. Teollisuudessa ja rakentamisessa tilanne on hieman positiivisempi. Työllistämistarvetta havaitaan olevan muita useammin kasvuhakuisimmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä.

Yleisimmät työllistämisen esteet ovat kysynnän epävarmuus ja työn sivukulut. Sen sijaan työvoiman saatavuusongelma on helpottunut, mutta tilalle on tullut irtisanomiseen liittyvä riski. Työvoiman saatavuuteen liittyvien ongelmien vaihtuminen irtisanomiseen liittyvään riskiin kertoo omaa karua kieltään yritysten näkymistä.

Talouden epävarmuus ja olosuhteiden jatkuminen heikkona on johtanut siihen, että kriisin pitkeytyessä yhä useampi yritys on joutunut tekemään sopeuttamistoimia. Jo kolmannes pk-yrityksistä on joutunut tekemään sopeuttamistoimia suhdannetilanteen vuoksi. Sopeuttamistoimia tehneiden osuus on noussut vuodessa 2 prosenttiyksikköä ja sopeuttamistoimia suunnittelevien osuus on noussut 1 prosenttiyksikön ollen 12 prosenttia. Eniten sopeuttamistoimia suunnitellaan tehtäväksi rakentamisessa, jossa 16 prosenttia vastaajista ilmoittaa asian olevan näin.

Tehdyistä ja suunnitelluista sopeuttamistoimista yleisimpiä ovat lomautukset ja muut työaikajärjestelyt. Irtisanomisiin on joutunut turvautumaan 25 prosenttia sopeuttamistoimia tehneistä ja sopeuttamistoimia suunnittelevista niin ikään 25 prosenttia harkitsee irtisanomisia. Neljänneksellä pk-yrityksistä sopeutumistoimiin kuuluu toiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin.

Tilapäisistä palkanalennuksista on sopinut 17 prosenttia ja 13 prosenttia sopeutustoimia suunnittelevista ennakoi toimien kohdistuvan palkanalennuksiin. Lomautukset ovat yleisimpiä teollisuudessa ja rakentamisessa, muut työaikajärjestelyt puolestaan palveluissa ja kaupassa teollisuuden ohella.

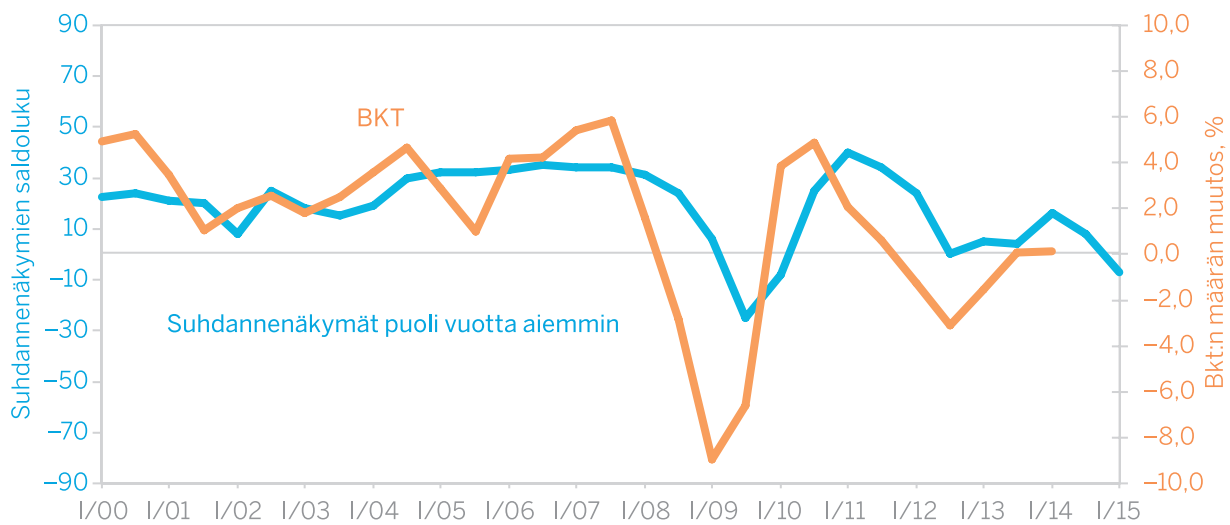
1. Aineisto

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keski suurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta sekä työllistämisen esteitä.

Taloustutkimus Oy toteutti kevään 2015 Pk-

yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä joulukuun 2014 ja tammikuun 2015 välisenä aikana. Vastaajina olivat 4 404 suomalaisen pk-yrityksen edustajat. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Fonectan Kohdistamiskone B2B-yritysrekisteristä ja Suomen yrittäjien jäsenrekisteristä. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala (TOL 2008), kokoluokka ja sijainti. Tulosten las-

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät ja BKT:n määrän muutos

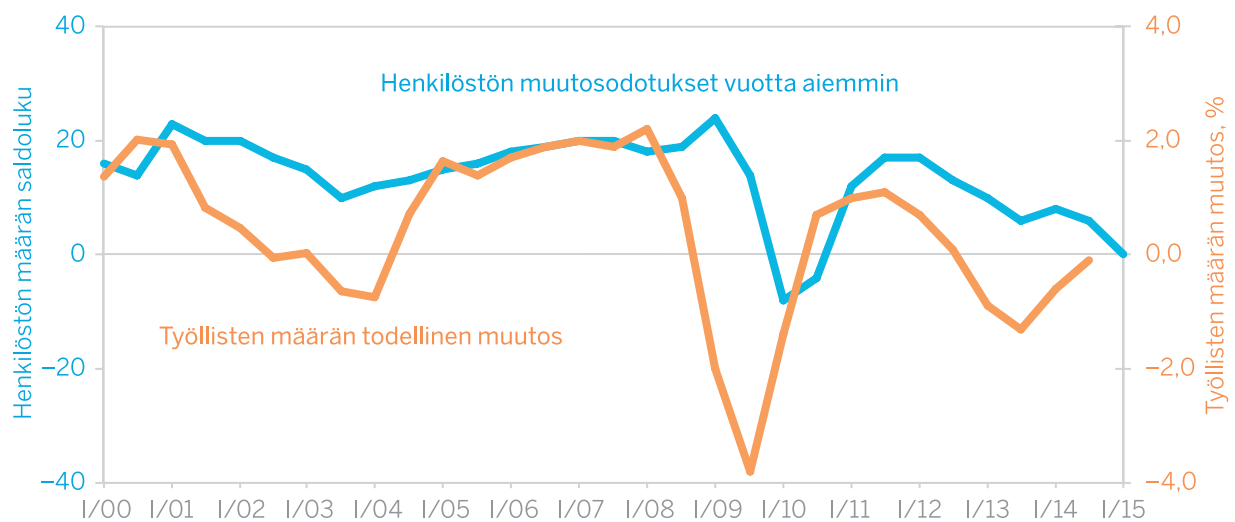

kentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pk-yritysten todellista rakennetta.

Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdannekäänteitä sekä kiinnittämään huomiota talouspolitiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut ovat yleensä seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten suhdannerytmiä viiveellä. Talouskehityksen epävarmuus on vaisun vuoden 2014 seurauksena kasvanut voimakkaasti.

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyyden muutos

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	357	8
	Rakentaminen	691	16
	Kauppa	744	17
	Palvelut	2 613	59
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	2 581	59
	5–9 henkilöä	926	21
	10–19 henkilöä	441	10
	20–49 henkilöä	307	7
	50+ henkilöä	131	3
LIIKEVAIHTO	alle 0,2 miljoonaa euroa	1 709	39
	0,2–0,49 miljoonaa euroa	843	19
	0,5–0,99 miljoonaa euroa	625	14
	1,0–1,49 miljoonaa euroa	309	7
	1,5–1,99 miljoonaa euroa	179	4
	2,0–4,99 miljoonaa euroa	414	10
	5 miljoonaa euroa tai yli	298	7
ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	708	16
	Pääkaupunkiseutu	354	8
	Uusimaa	442	10
	Varsinais-Suomi	423	10
	Satakunta	184	4
	Kanta-Häme	133	3
	Päijät-Häme	156	4
	Pirkanmaa	402	9
	Kymenlaakso	120	3
	Etelä-Karjala	91	2
	Etelä-Savo	117	3
	Pohjois-Savo	165	4
	Pohjois-Karjala	108	2
	Keski-Suomi	196	4
	Etelä-Pohjanmaa	157	4
	Pohjanmaa	148	3
	Keski-Pohjanmaa	53	1
	Pohjois-Pohjanmaa	254	6
	Kainuu	49	1
	Lappi	143	3
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	Ennen 1990	1 216	28
	1990–1999	1 089	25
	2000–2009	1 394	32
	2010–	687	15
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	324	7
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1 538	35
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1 545	35
	Ei kasvutavoitteita	817	19
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	153	4
YHTEENSÄ		4 404	100

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Tilastokeskuksen tuoreimman yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan Suomessa oli vuonna 2013 hieman reilut 283 000 yritystä ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärä kasvoi reilulla 16 000:lla, mutta vuoden 2013 luku ei tilastointitavan muutoksesta johtuen ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien lukuihin.

Alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2013 lähes 93,5 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus pysyi ennallaan ja oli 99,8 prosenttia.

Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toisessa vuonna 393 miljardia euroa. Vuoteen 2012 verrattuna liikevaihdon kasvua kertyi vain yksi prosentti. Koko pk-sektorin liikevaihto-osuus vuonna 2013 oli 55 prosenttia.

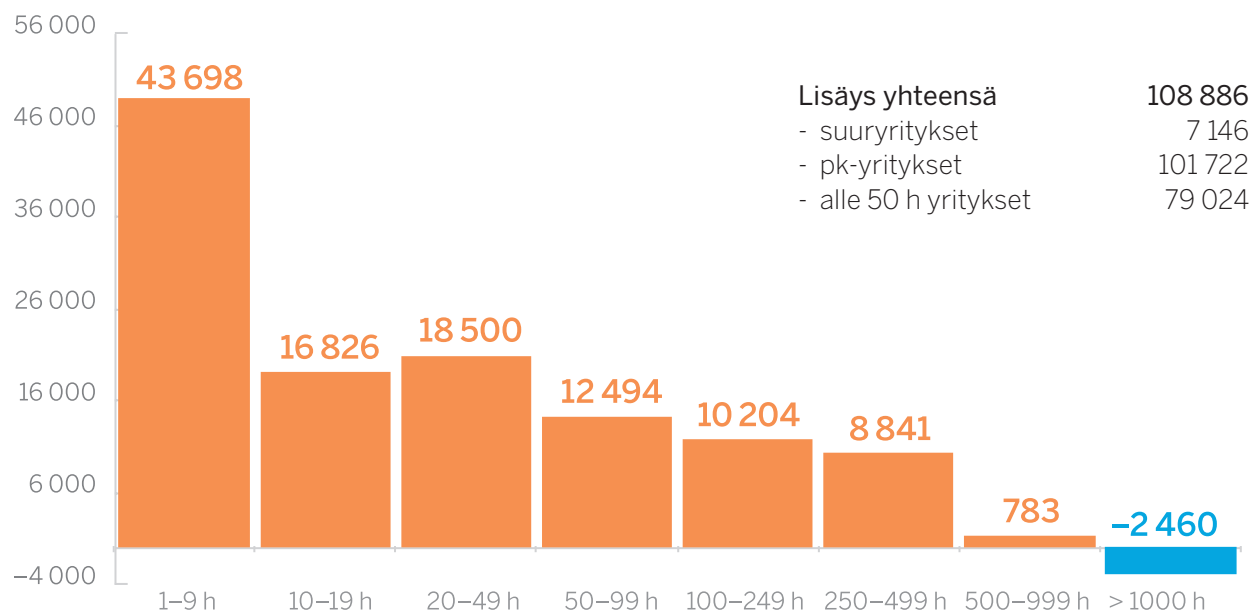
Suomalaiset voittoa tavoittelevat yritykset (pl. maa-, metsä- ja kalatalous) työllistivät toissa vuon-

na 1 412 000 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten osuus tästä työllisten määrästä oli neljännes ja koko pk-sektorin 65 prosenttia.

Aikavälillä 2001–2012 yritysten työpaikkojen nettolisäys kertyi lähes kokonaisuudessaan pk-yrityksiin. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi erittäin pienissä 1–4 henkeä työllistävissä yrityksissä.

Sen sijaan suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä yrityksissä henkilöstön määrä oli vuonna 2012 lähes samansuuruinen kuin vuosikymmenen alussa. Suuryritysten työllisten määrän kasvun hidastumista selittää osin monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Verrattaessa erikokoisten yritysten henkilömäärien muutoksia on myös huomattava, että yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen kasvun myötä.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2012

Lähde: Tilastokeskus 2012. Henkilömäärät muunnettu kokopäiväisiksi työpaikoiksi, pl. maa- ja metsätalous

3. Suhdanteet

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Muutokset pk-yritysten suhdanneodotuksissa ovat syksyn 2014 barometriin verrattuna suuret. Tämä on ensimmäinen kerta vuoden 2009 jälkeen kun saldoluku on negatiivinen. Suhdanne näkymien saldoluku aleni viidellätoista yksiköllä. Tähän vaikuttaa kansainvälisen talouden heikon kasvun vuosi, viivästynyt vientikysynnän liikkeellelähtö ja kotimarkkinoiden tilanteen heikkeneminen vuoden 2014 aikana. Pk-yrityksistä 21 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 28 prosenttia pelkää niiden edelleen heikkenevän. Edellisessä barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia oli seitsemän prosenttiyksikköä enemmän ja vastaavasti heikkeneviä suhdanteita ennakoivia kahdeksan prosenttiyksikköä vähemmän.

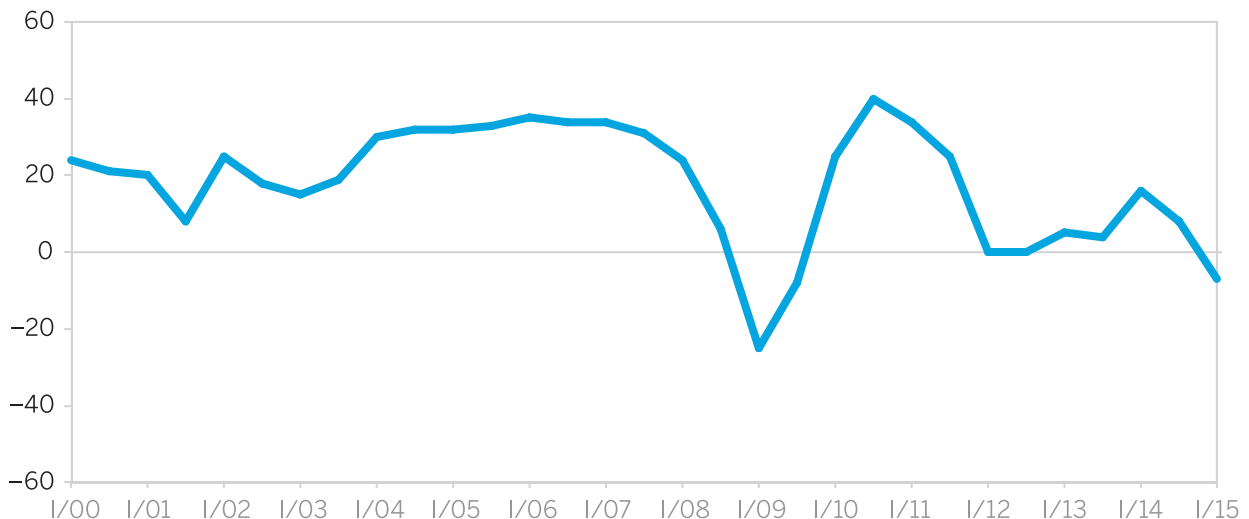
Toimialoittain tarkasteltuna suurin muutos tapahtui teollisuudessa, jonka saldoluku aleni 22 yksikköä tasolle -5. Rakentamisen ja kaupan odotukset ovat nyt selvästi heikkomat kuin muilla päätöi-

mialoilla, mikä kertoo kotimarkkinoiden vaikeasta tilanteesta.

Tarkasteltaessa toteutunutta kehitystä, viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana heikko suhdanne-tilanne on pk-yritysten näkökulmasta jatkunut. Nyt 31 prosenttia vastaajista kertoo olosuhteiden olevan vuodentakaisista huonommat, kun edellisessä barometrissa vastaava osuus oli 29 prosenttia. Tilanne on heikentynyt ennen kaikkea kaupan alan yrityksissä, joista peräti 37 prosenttia sanoo nykytilanteen olevan vuodentakaisista huonommat.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna tilanne on muuttunut jossain määrin. Aikaisemmin pienimmät yritykset ovat olleet lähitulevaisuuden suhteen selvästi optimistisempia kuin suuremmat pk-yritykset. Nyt näkemuserot näiden yritysryhmien välillä ovat poistuneet lähes täysin. Tämä viittaa siihen, että talouden nopeaan kohenemiseen ei uskota.

Kuva 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku */
Kaikki yritykset	21	51	28	-7
Toimialoittain				
Teollisuus	23	49	28	-5
Rakentaminen	18	49	33	-15
Kauppa	21	47	32	-11
Palvelut	22	53	25	-3
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	57	32	11	46
Kasvuhakuiset	34	47	19	15
Asemansa säilyttäjät	12	55	33	-21
Ei kasvutavoitetta	5	63	32	-27
Toimintansa lopettavat	2	31	67	-65
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	21	53	26	-5
5–9 henkilöä	23	48	29	-6
10–19 henkilöä	23	49	28	-5
20–49 henkilöä	19	50	31	-12
yli 50 henkilöä	18	50	32	-14
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	15	51	34	-19
1990–1999	18	52	30	-12
2000–2009	24	51	25	-1
2010 jälkeen	35	47	18	17

*/ Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 LIIKEVAIHTO

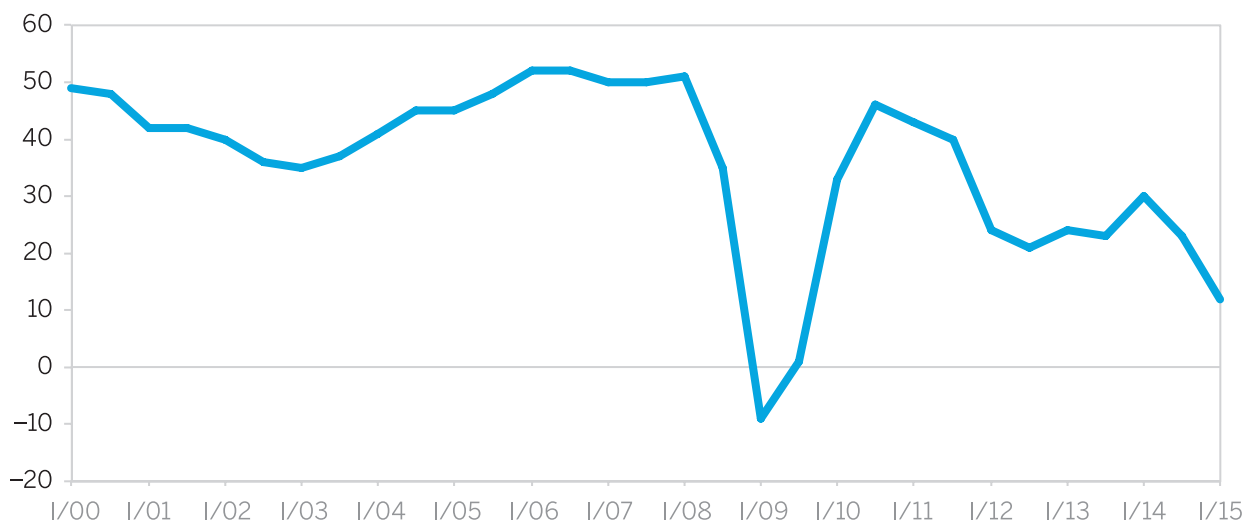
Odotukset liikevaihdon kehityksestä vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia ja ovat selvästi alemmalla tasolla, kuin ne ovat olleet viime vuosina. Saldoluku lähes puolittui viime syksystä tasolle +12. Tämä taso on vain noin neljäsos hyvän talouskehityksen aikaisiin lukuihin verrattuna. Rakennusalalla liikevaihto-odotukset laskivat voimakkaimmin. Saldoluku laski 16 yksikköä saaden arvon -2.

Kokonaisuudessaan pk-yritysten arviot liikevaihdon kehityksestä vaikuttavat olevan linjassa

tälle vuodelle tehtyjen talousennusteiden kanssa, joiden mukaan Suomen talouden reaalin BKT:n kasvu jää vaatimattomaksi.

Liikevaihto-odotukset ovat korkeimmat suurissa pk-yrityksissä. Merkittäviä eroja eri kokoluokan yritysten välillä ei kuitenkaan ole. Pienimpien, alle 5 henkilöä työllistävien, yritysten näkymät ovat hieman muita heikkomat. Pienimmistä yrityksistä peräti viidennes uskoo liikevaihtonsa pienenevän seuraavan 12 kuukauden aikana.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	36	40	24	12
Teollisuus	46	35	19	27
Rakentaminen	28	42	30	-2
Kauppa	35	39	26	9
Palvelut	37	40	23	14

3.3 KANNATTAVUUS

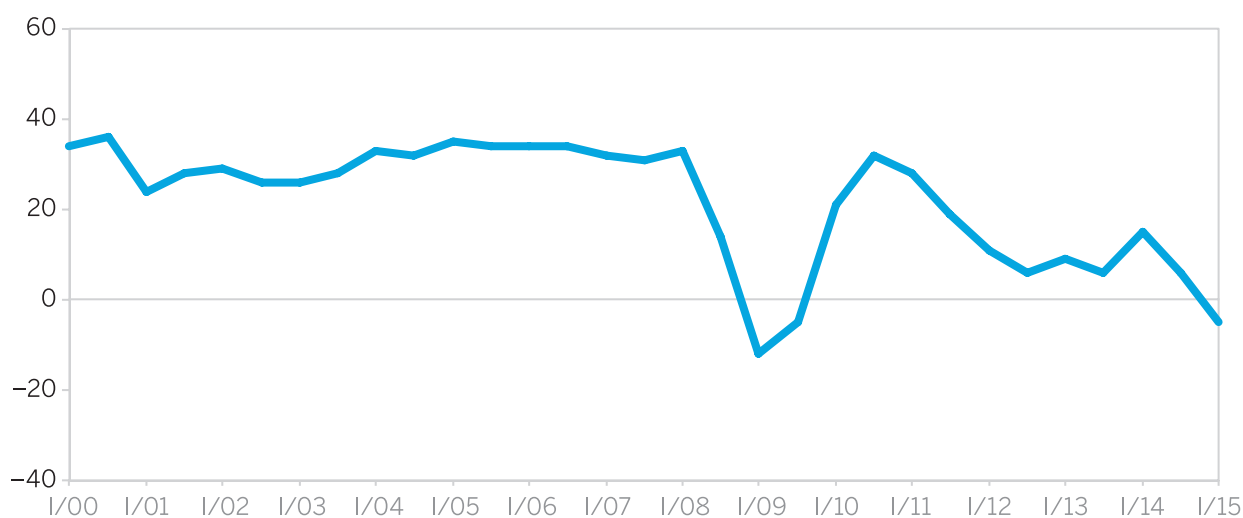
Taluskasvun puuttuminen ja erityisesti kotimarkkinoiden alamäki vuonna 2014 heijastuvat pk-yritysten kannattavuusodotuksiin. Saldoluku on nyt -5, kun sen hyvä taso on 30 yksikön luokkaa. Syksystä saldoluku aleni peräti 11 yksikköä.

Pudotus oli suuri kaikilla toimialoilla. Suurin muutos tapahtui rakentamisessa, jossa joka kolmas yritys näkee kannattavuutensa heikkene-

vän. Toimialan saldoluku päättyi lukemaan -13, mikä on peräti 14 yksikköä alempi kuin edellisessä barometrissa

Kokoluokittain tarkasteltuna suurimmat pk-yritykset poikkeavat selvästi muista kannattavuusodotuksissa. Näistä yrityksistä selvästi muita useampi yritys uskoo kannattavuutensa parantuvan.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	25	45	30	-5
Teollisuus	30	43	27	3
Rakentaminen	20	47	33	-13
Kauppa	25	40	35	-10
Palvelut	26	46	28	-2

3.4 VAKAVARAIUUS

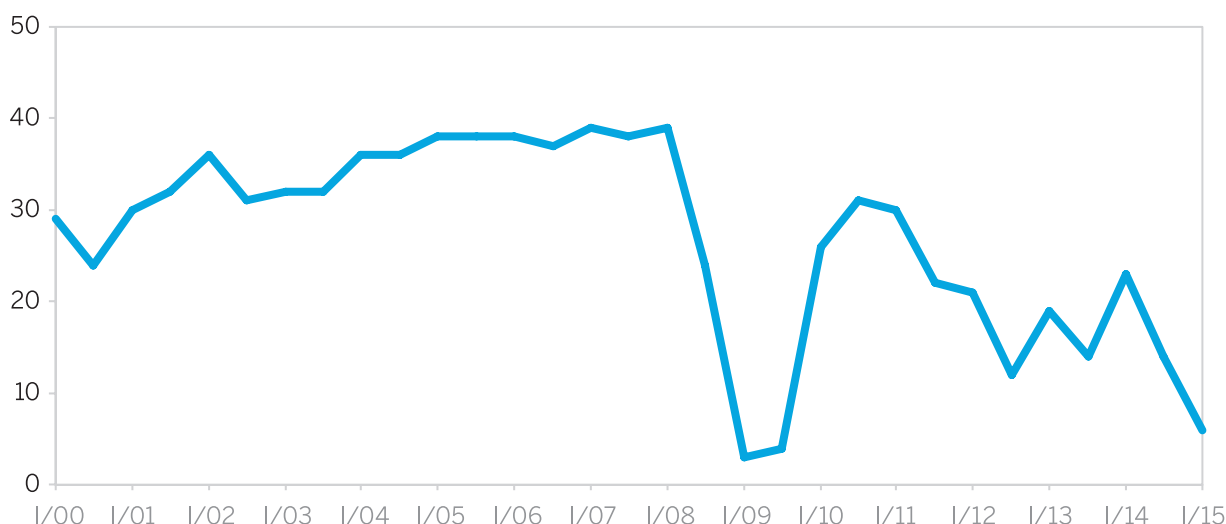
Useita vuosia jatkunut epävarma talouskehitys painaa kiihtyvällä tahdilla pk-yritysten vakavaraisuutta. Kun kannattavuus heikkenee, ovat myös vakavaraisuuden näkymät vaisut. Saldoluku aleni viime syksystä 8 yksikköä tasolle +6, jota alempana odotukset ovat olleet hyvin harvoin.

Muutokset painottuivat vähäisistä investoinneista ja heikosta kotimarkkinoiden kehityksestä kärsiviin rakentamiseen ja palveluihin. Rakentamisen saldoluku on 0, kun joka viides alan yritys

näkee vakavaraisuutensa alenevan lähitulevaisuudessa. Kokoluokittain eniten huolta vakavaraisuuden heikkenemisestä on mikroyritysten, eli alle 10 henkeä työllistävien yritysten joukossa.

Yrityksen perustamisvuoden perusteella, alle 5 vuotta toimineiden yritysten joukossa on muita positiivisemmat vakavaraisuuden muutosodotukset. On kuitenkin huomattava, että barometrissa mitataan vakavaraisuuden muutoksen suuntaa ja voimakkuutta, ei vakavaraisuuden tasoa.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	25	56	19	6
Teollisuus	32	50	18	14
Rakentaminen	21	58	21	0
Kauppa	23	57	20	3
Palvelut	25	57	18	7

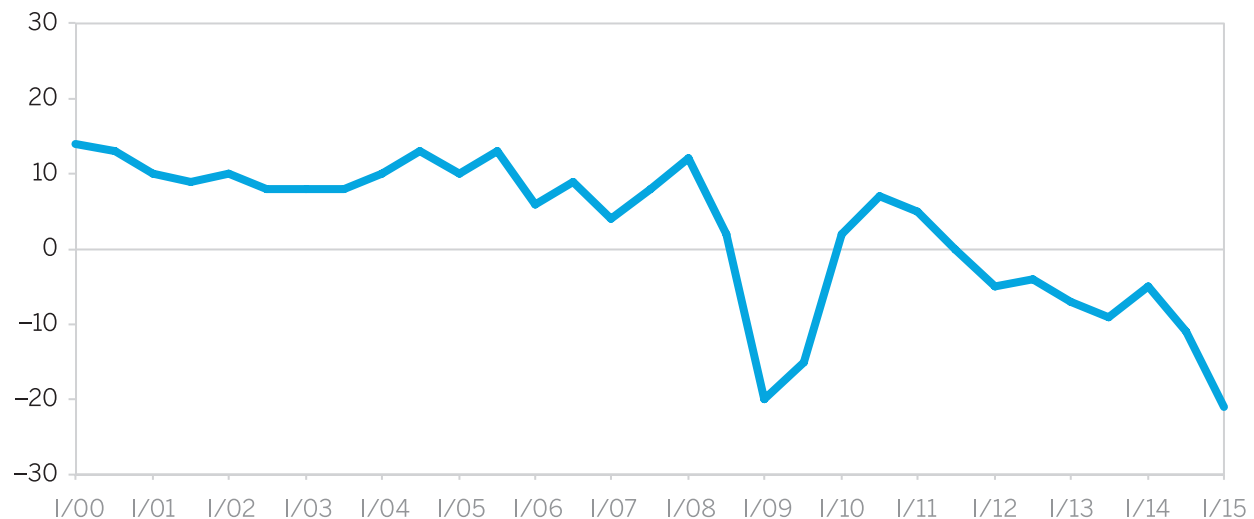
3.5 INVESTOINNIT

Pk-yritysten arviot investointiensä lähiajan kehityksestä romahtivat vuoden takaisen pienen positiivisen pilkahduksen jälkeen jälleen alemmaksi kuin koskaan pk-barometrin historiassa. Investointien osalta jo vuosia kestänyt trendi jyrkkenei entisestään. Kaikilla päätoimialoilla on selvästi enemmän investointejaan vähentäviä yrityksiä suhteessa niihin, joissa investoinnit kasvavat. Saldoluku päätyi siten lukemaan -21. Muutos syksystä on -10 yksikköä.

Odotukset laskivat voimakkaasti kaikilla toimialoilla. Peräti joka kolmas kaupan yritys ja joka neljäs rakennusyritys aikoo vähentää investointejaan. Teollisuudessa ja palveluissakin lähes joka viides ilmoittaa vähentävänsä investointeja.

Huolestuttavaa investointiodotuksissa on se, että myös voimakkaasti kasvuhakuisissa pk-yrityksissä investointien kehitystä peilaava saldoluku on laskenut selvästi. Näistäkin yrityksissä peräti viides aikoo vähentää investointejaan.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

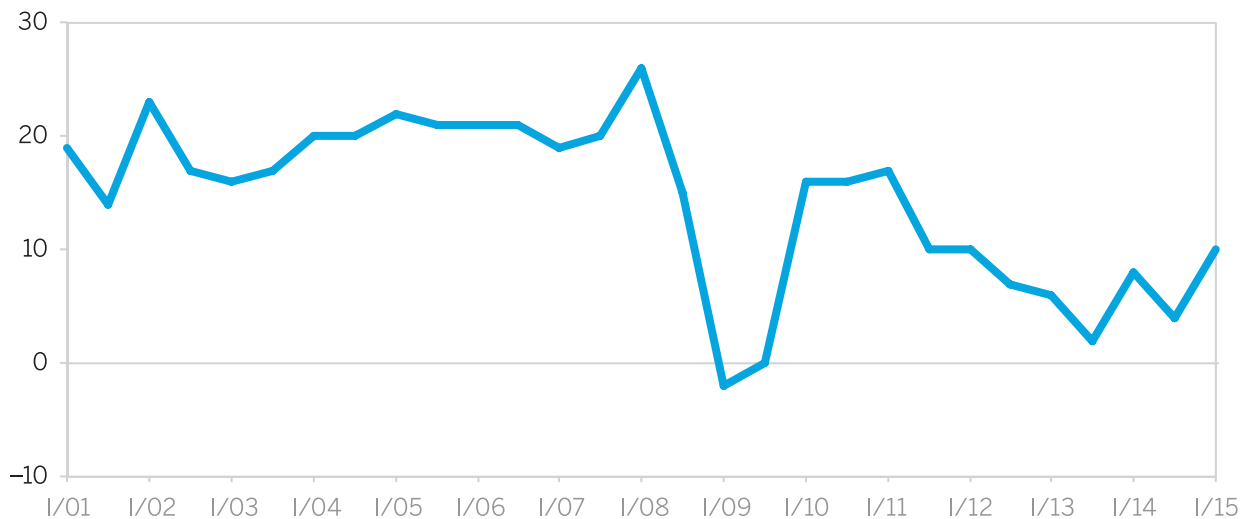
	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	13	53	34	-21
Teollisuus	18	48	34	-16
Rakentaminen	15	45	40	-25
Kauppa	9	54	37	-28
Palvelut	13	56	31	-18

3.6 INNOVAATIOT SEKÄ TUOTANNON JA TUOTTEIDEN KEHITYS

Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys on välttämätön osa yritysten uudistumista ja kasvua. Yritysten tiukka talous on tuntuvasti vähentänyt mahdollisuuksia aktiiviseen innovointiin ja tuotekehitykseen ja odotukset ovat sen mukaiset: enemmistö barometrin vastaajista ilmoittaa pitävänsä tuotekehityksensä nykyisellään, ja vain reilu neljännes aikoo lisätä sitä.

Teollisuudessa, jossa tuotekehityksen merkitys on erityisen suuri, on tapahtunut positiivista kehitystä ja saldoluku on +16. Kaupassa ja rakentamisessa vaikeutunut tilanne heijastuu myös innovaatioiden ja tuotekehityksen näkymiin. Kasvuodotukset ovat heikommät kuin muilla aloilla, ja rakentamisen saldoluku reilusti miinuksella. Muutos kevääseen 2014 nähden on erityisesti rakentamisessa hyvin selvä.

Kuva 9: Innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	26	58	16	10
Teollisuus	29	58	13	16
Rakentaminen	18	59	23	-5
Kauppa	21	62	17	4
Palvelut	29	57	14	15

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

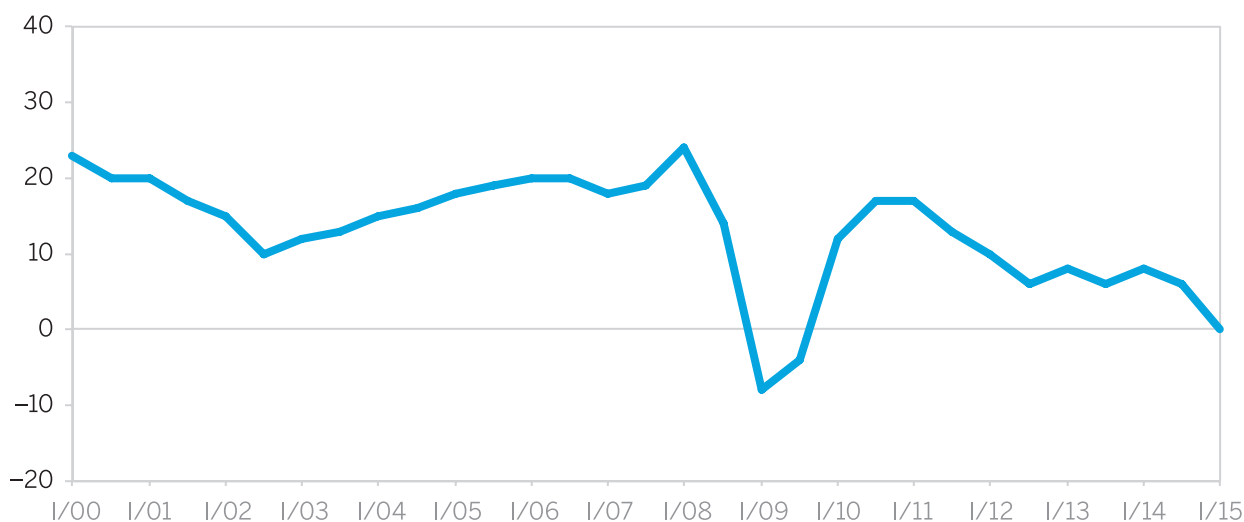
Pk-yritykset sinnittelevät heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Odotusten saldoluku 0 on poikkeuksellisen matala ja kuusi yksikköä syksyä alhaisempi. Keväästä saldoluku laski kaksi yksikköä. Reilut 70 prosenttia pk-yrityksistä aikoo edelleen säilyttää nykyisen henkilömääränsä.

Palvelualojen työllisyysnäkymät ovat edelleen hieman paremmat kuin muilla toimialoilla. Palveluissa ja teollisuudessa uskotaan edelleen siihen,

että työvoiman määrää voidaan hieman jopa lisätä. Kaupassa ja rakentamisessa näkymät ovat heikoimmat. Molemmilla aloilla on painetta sopeuttaa henkilöstön määrää vähentämällä.

Kokoluokittain tarkasteltuna suurimmat paineet sopeuttaa henkilöstön määrää ovat suurimmissa pk-yrityksissä. Muissa kokoluokissa yritykset uskovat kykenevänsä pitämään huolta nykyisestä henkilökunnasta.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	14	72	14	0
Teollisuus	17	67	16	1
Rakentaminen	16	65	19	-3
Kauppa	11	72	17	-6
Palvelut	14	74	12	2

3.8 VIENTI JA LIIKETOIMINTA ULKOMAILLA

Yritysten kansainvälistymistä selvitettiin aikaisempaa laajemmin, mutta ulkomaankaupan odotuksista kysyttiin suoraa vientiä tai tuontia harjoittavilta pk-yrityksiltä.

Kaikkiaan vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä on 20 prosenttia barometrin vastaajista. Suora vienti oli yleisin kansainvälistymisen muoto ja sitä harjoitti kolme viidesosaa kaikista vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavista pk-yrityksistä. Lähes viidesosalla yrityksistä oli ulkomainen tytäryritys tai yhteisyritys. Näistä kansainvälisillä markkinoilla toimivista yrityksistä

joka neljännellä kansainvälinen toiminta muodosti pääosan yrityksen kokonaistoiminnasta.

Sekä vientiodotuksissa että toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Tämän barometrin mukaan viennin määrä laskee kuluvana vuonna nykyistä pienemmäksi. Odotukset viennin kehityksestä ovat laskeneet voimakkaasti kaikilla päätoimialoilla. Suurin tiputus on tapahtunut palveluissa. Teollisuudessa viennin odotetaan muista toimialoista poiketen vielä kasvavan, mutta selvästi aiempaa maltillisemmin.

Taulukko 9: Yritysten liiketoiminta ulkomailla

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Vientiä harjoittavat	20	43	9	24	18

Taulukko 10: Viennin tai liiketoiminnan muodot yrityksillä, joilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla*/

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa vientiä	61	78	33	70	56
Lisensointi- tai franchising-toimintaa	5	2	7	3	6
Palkka- tai sopimusvalmistusta	8	9	13	13	6
Ulkomainen yhteisyritys tai tytäryritys	18	16	26	16	18
Muu	25	17	25	14	31

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 11: Suoraa vientiä harjoittavien yritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	14	66	20	-6
Teollisuus	31	55	14	17
Rakentaminen	7	70	23	-16
Kauppa	14	63	23	-9
Palvelut	13	68	19	-6

3.9 TUONTI

Suoraa tuontia harjoittaa joka viides pk-yritys. Osuus on suurempi kuin viennissä, koska merkittävä osa kaupan pk-yrityksistä hankkii myytävät tuotteensa itse ulkomailta. Viimeksi kuluneen vuoden aikana tilanne tuontikaupassa on säilynyt melko vakaana, vaikka pieniä toimialoittaisia eroja on.

Sen sijaan nyt odotukset tuonnin kehityksestä ovat laskeneet, mutta säilyneet hieman rohkeampi-

na kuin viennin kehityksessä. Tuontiodotusten saldoluku on enää vain hieman positiivinen, kun tuonnin kasvuun luottaa vain kolmannes tuontiyrityksistä. Teollisuudessa ja kaupassa odotukset ovat hieman rakentamista ja palveluja positiivisemmat.

Taulukko 12: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tuontia	20	47	14	49	9

Taulukko 13: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta

	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	31	50	19	12
Teollisuus	33	54	13	20
Rakentaminen	22	57	21	1
Kauppa	36	44	20	16
Palvelut	25	52	23	2

3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

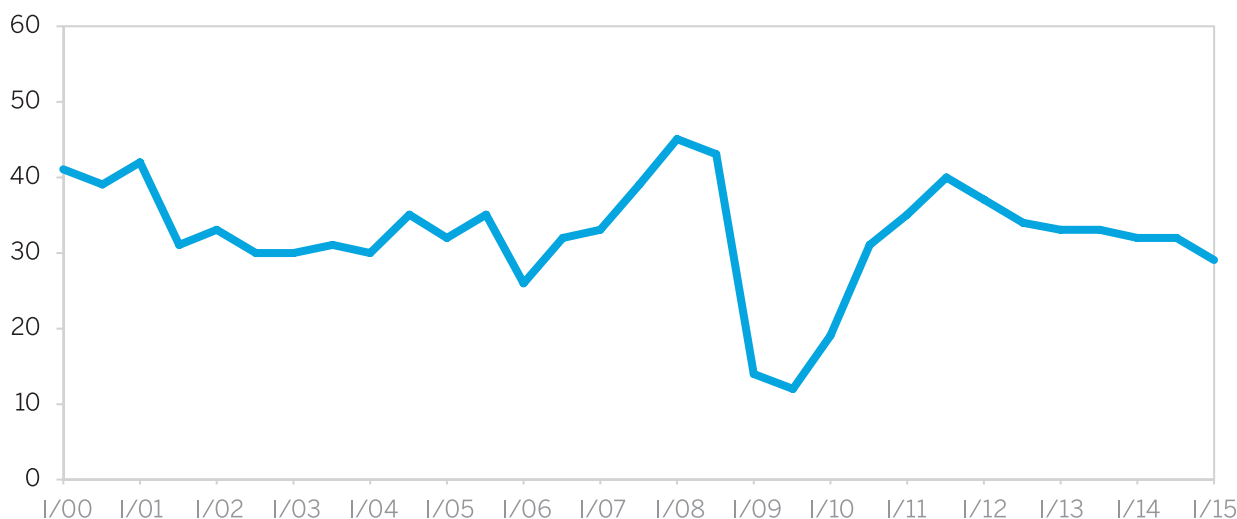
Tuotantokustannusten lasku on pk-yrityksissä melko poikkeuksellista, ja tästä syystä odotusten saldoluku pysyy melko korkeana. Samoin erot toimialoittain ovat yleensä pieniä ja niin on tälläkin kertaa.

Kokoluokittain pienin saldoluku löytyy alle viiden hengen yritysten ryhmästä. Niillä kustannukset ovat muita yrityksiä tiukemmin yhteydessä yrittäjän omaan palkkaan. Vähintään 10 henkeä työllis-

tävistä ja sitä suuremmista yrityksistä lähes puolet arvioi tuotantokustannustensa edelleen kohoavan.

Vaikeaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten nousuarviot ovat aivan samaa tasoa kuin viime vuosikymmenen puolivälissä vahvan talouskehityksen oloissa. Nyt samankaltaiseen kustannusnousuun joudutaan sopeutumaan huomattavasti vaisumman kysynnän ja kannattavuuden oloissa.

Kuva 11: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 14: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	38	53	9	29
Teollisuus	36	55	9	27
Rakentaminen	38	53	9	29
Kauppa	41	49	10	31
Palvelut	38	54	8	30

3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

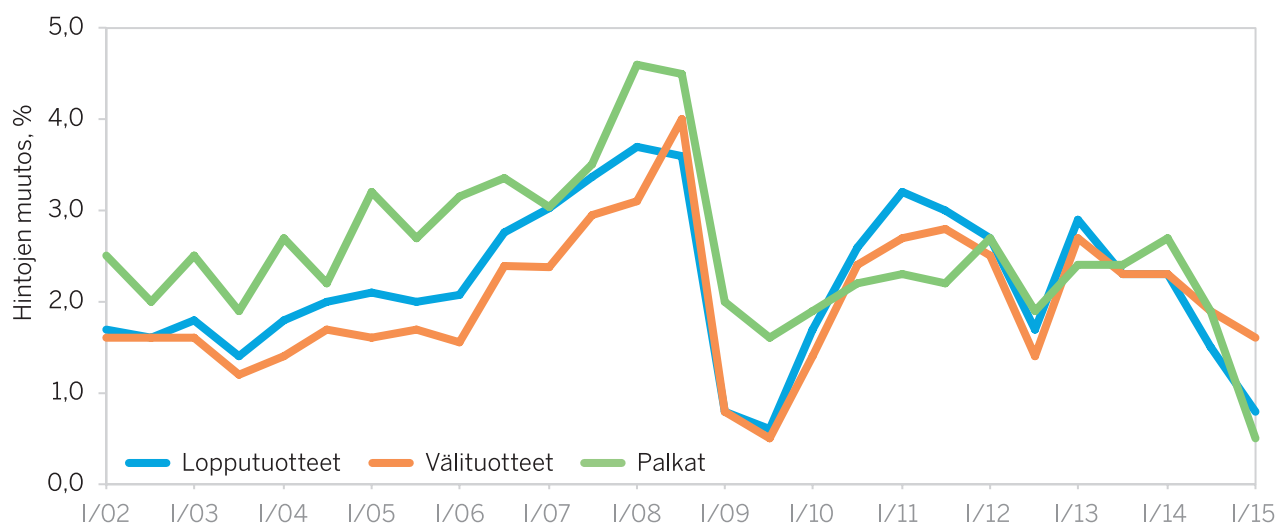
Pk-yritysten hintaodotuksissa näkyy omien myytävien tuotteiden kapeneva hinnoitteluväli. Yritysten myymien lopputuotteiden hintojen arvioidaan seuraavien 12 kuukauden aikana nousevan vain 0,8 prosenttia. Tältä osin hintaodotukset ovat puoliintuneet edelliseen barometriin nähden.

Tilannetta helpottaa jossain määrin se, että näkemykset palkkojen kehityksestä ovat niin ikään laskeneet merkittävästi syksyn barometriin näh-

den. Palkkojen arvioidaan kohoavan lähes samaan tahtiin lopputuotehintojen kanssa. Sen sijaan välituotteiden hintojen nousun oletetaan jatkuvan selvästi lopputuotteiden hintoja nopeammin, joten paineet kannattavuutta kohtaan jatkuvat.

Rakentamisessa inflaationäkymää painaa kotimarkkinoiden kysynnän heikkous ja siitä johtuva työvoiman ylitarjonta. Alan kokonaispalkkakustannusten arvioidaan jopa joustavan hieman alapäin.

Kuva 12: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 15: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana, %

	Lopputuotteet	Välituotteet	Palkat
Kaikki yritykset	0,8	1,6	0,5
Teollisuus	0,3	1,6	0,3
Rakentaminen	0,4	1,7	-0,4
Kauppa	1,4	1,9	0,4
Palvelut	0,8	1,4	0,9

4. Pk-yritysten kehittyminen ja kansainvälistyminen

4.1 KASVU

Innovatiiviset, kasvavat yritykset ovat tärkeitä lähteitä kansantalouden kasvuille ja työllisyydelle. Yritysten kasvu on tärkeää paitsi työpaikkojen, myös paremman kannattavuuden ja kilpailuaseman saavuttamiseksi.

Talouden heikosta tilasta huolimatta seitsemän prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuisia ja 35 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan. Vastaajista 19 prosentilla ei ole kasvutavoitteita ja neljä prosenttia arvioi toimintansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Asemansa säilyttämiseen pyrkiviä on kolmasosa. Talouden epävarmuus ei ole romuttanut pk-yritysten kasvupaluuta, vaikka kasvuhakuisuus on hieman laskenut ja useampi yritys pyrkii vain säilyttämään asemansa. Toistaiseksi ei siis ole suurta muutosta nähtävissä yritysten kasvupaluudessa taloustilanteen epävarmuuden pitkittymisestä huolimatta, ja kasvupaluutus on edelleen korkeampi kuin rahoituskriisin aikana vuonna 2009.

Toimialoittain tarkasteltuna kasvuhakuisuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen vuoden aikana. Rakennusalalla kasvutavoitteet ovat edelleen hieman muita päätoimialoja alhaisemmat. Positiivista tilanteesta on kuitenkin se, että kasvua tavoittelemattomien rakennusalan yritysten osuus on hieman laskenut vuoden takaisesta. Positiivista on myös se, että huolimatta ko-

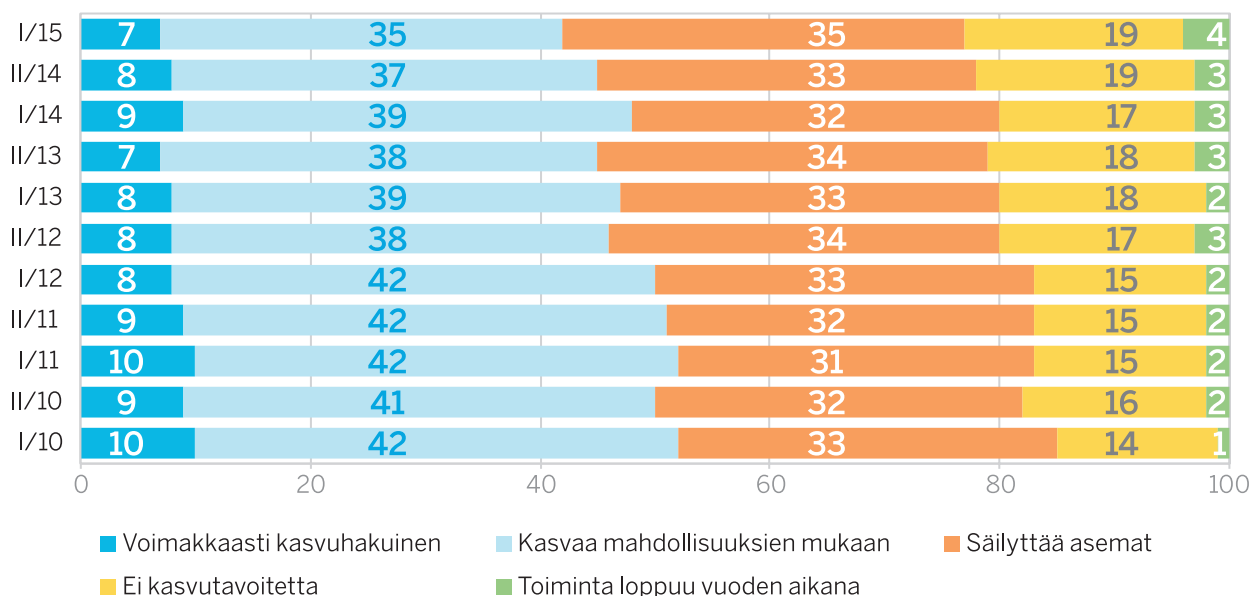
timarkkinoiden vaativista olosuhteista kauppa tai palvelut eivät ole menettäneet uskoa kasvuun. Teollisuudessa hieman muita toimialoja parempi kasvuhakuisuus on edelleen säilynyt ja voimakkaasti kasvuhakuisia teollisuusyrityksiä on edelleen reilu kymmenes kaikista teollisuusyrityksistä.

Voimakkaimmin kasvua hakevat yritykset ovat usein muita pienempiä, mutta kunnianhimoisia kasvuodotuksia löytyy kaikenkokoisista pk-yrityksistä. Toimialoittain tarkasteltuna teollisuuden kasvutavoitteet olivat hieman muita toimialoja kunnianhimoisemmat. Luonnollisesti uusilla tai laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on kaikista pk-yrityksistä seitsemän prosenttia, eli noin 20 000 yritystä. Tarkasteltaessa näiden yritysten kasvuodotuksia, havaitaan pk-yritysten olevan varsin realistisia kasvutavoitteidensa suhteen.

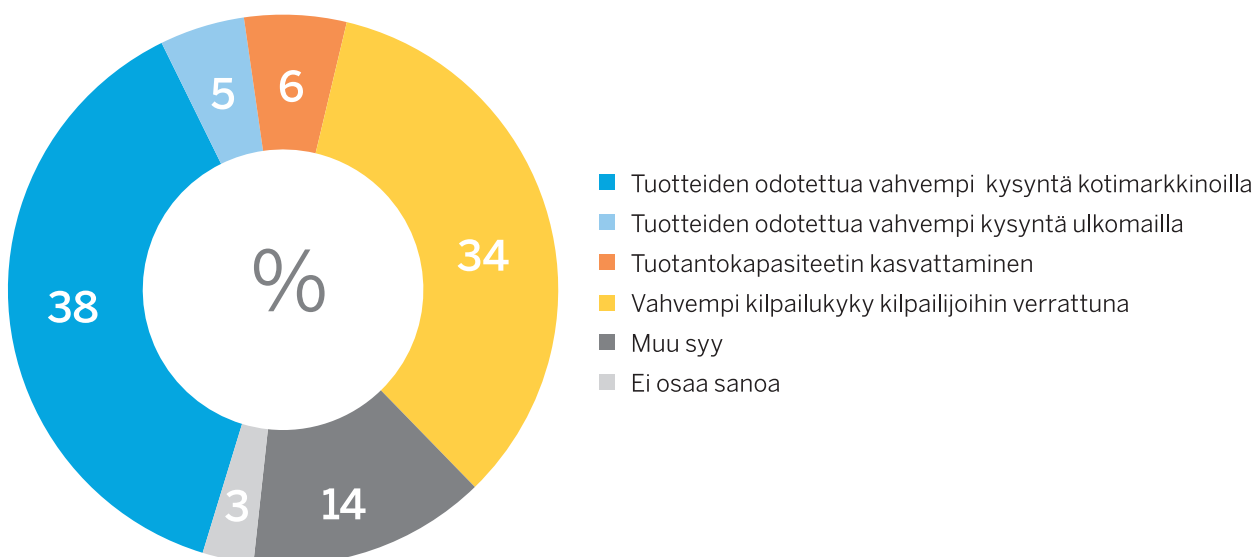
Yritykset asettivat kasvutavoitteensa vuodelle 2014 realistisesti, mutta toteutunut talouskehitys aiheutti sen, että 65 prosenttia ei kyennyt ylittämään tavoitettaan. Suurimmat haasteet liittyivät kotimarkkinoiden kysynnän voimakkaaseen heikkenemiseen ja kiristyneeseen kilpailuun. Reilu kolmannes yrityksistä kuitenkin ylitti asettamansa tavoitteet. Onnistumisen taustalla oli kilpailijoita parempi menestys ja markkinaosuuden kasvattaminen.

Kuva 13: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettava
Kaikki yritykset	7	35	35	19	4
Toimialoittain					
Teollisuus	12	43	30	14	1
Rakentaminen	6	32	37	21	4
Kauppa	7	39	40	10	4
Palvelut	7	34	34	21	4
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	4	31	34	26	5
5–9 henkilöä	10	36	42	10	2
10–19 henkilöä	10	45	34	10	1
20–49 henkilöä	16	48	33	3	0
yli 50 henkilöä	16	49	33	2	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	4	30	42	20	4
1990–1999	5	33	36	22	4
2000–2009	7	39	32	19	3
2010 jälkeen	16	41	28	12	3

Kuva 14: Kasvutavoitteiden ylittämisen syyt, %

4.2 UUSIUTUMINEN

Yritysten toimintaedellytykset muuttuvat kiihtyvällä tahdilla tapahtuvien jatkuvien yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Tämän seurauksena myös pk-yritysten on menestyäkseen ja kilpailussa pärjätäkseen kehityttävä.

Yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua monista eri lähteistä. Perinteisesti kasvua haetaan investoinneista ja henkilöstön koulutuksesta, mutta myös uusista tuotteista ja palveluista sekä uusista markkinoista.

Nopea teknologinen kehitys korostaa innovaatiovalmiuksien merkitystä. Meneillään on kansain-

välinen murros, joka vaikuttaa elinkeinorakenteisiin ja innovaatiotoiminnan edellytyksiin. Innovaatioiden kansainvälinen ja kansallinen ulottuvuus kiinnostavat yhä tiiviimmin toisiinsa.

Nykyisin uudet ideat ja innovaatiot syntyvät erilaisissa verkostoissa. Keskiössä on osaaminen, joka liittyy digitaalisiin toimintaympäristöihin, nopeisiin päätöksiin, markkinointiin ja myyntiin.

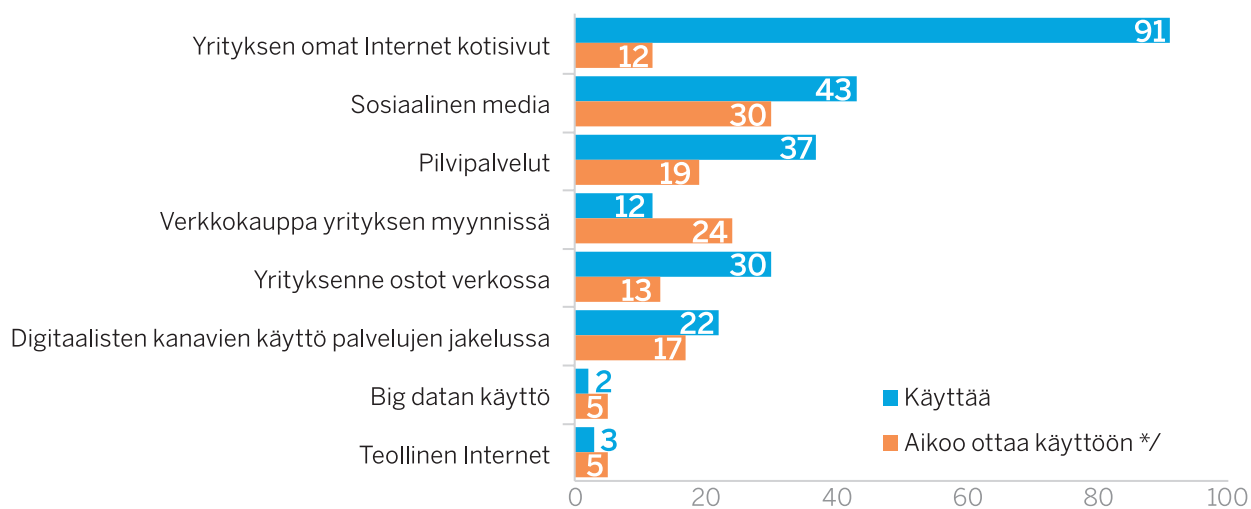
Pk-yritykset hyödyntävät liiketoiminnassaan kohtuullisessa määrin erilaisia digitaalisia palveluja. Niillä haetaan uusia asiakasryhmiä ja pyritään palvelemaan entistä paremmin. Niillä on tunnistettu olevan myös keskeinen merkitys yrityskuvan vahvistamisessa.

Taulukko 17: Yritysten tekemät uusiutumistoimet, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Investoinnit	78	80	80	73	78
Henkilöstön koulutus	65	57	70	57	67
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	39	50	22	53	38
Laajentuminen uusille markkinoille	26	37	26	27	24
Uusien teknologioiden käyttöönotto	24	28	17	18	27
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	23	26	18	26	23
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	18	19	18	18	19

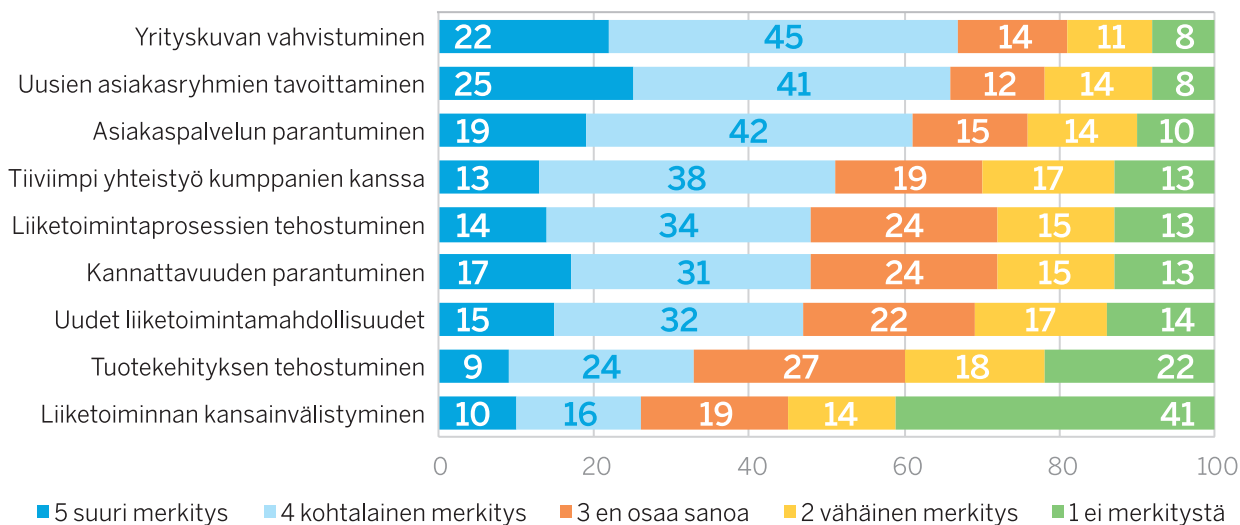
*/ Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 15: Digitaalisten palvelujen hyödyntäminen, %

*/ Osuus yrityksistä, jotka eivät käytä kyseistä palvelua.

Kuva 16: Digitaalisten palvelujen hyödyt, %

4.3 KANSAINVÄLISTYMINEN

Pienille ja keskisuurille yrityksille kansainvälistyminen on iso askel. Usein se edellyttää aiempaan toimintaan nähden suurten taloudellisten riskien ottamista ja niihin liittyviä rahoitusjärjestelyitä. Tällöin on välttämätöntä, että saatavilla on ulkopuolista asiantuntemusta ja että palvelut on järjestetty asiakaslähtöisesti.

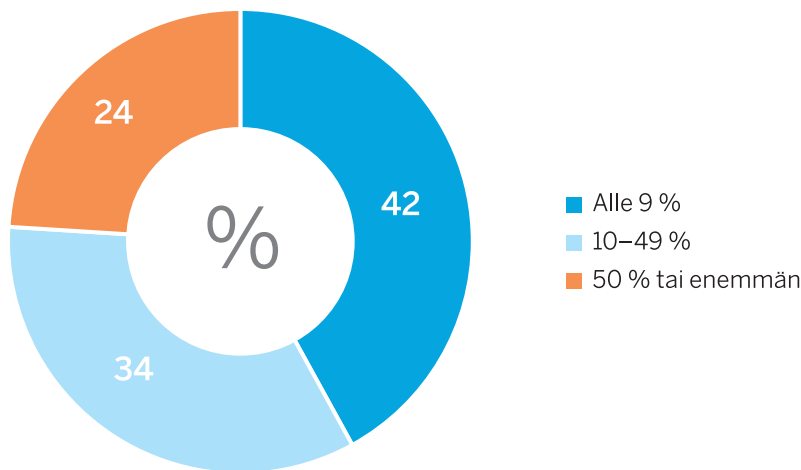
Suomen kotimarkkinat ovat suhteellisen rajalliset, mikä lisää kansainvälistymisen tarvetta kasvun väylänä. Kansainvälistyneille yrityksille viennistä muodostuu merkittävä osa kokonaistoimintaa.

Yrittäjille suunnatut palvelut näyttävät edistyksessä huolimatta edelleen liian sekavana ja vai-

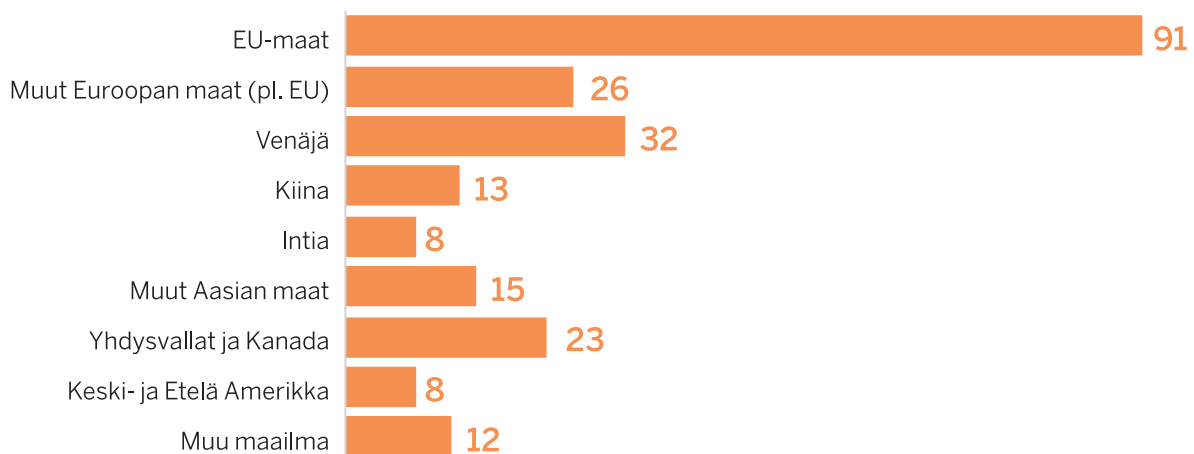
keasti saavutettavana kokonaisuutena. On huolehdittava siitä, että yhteiskunnan tarjoamat palvelut resursoidaan riittävästi ja kohdennetaan vaikuttavasti.

Tarjolla on runsaasti asiantuntijapalveluita ja rahoitusvaihtoehtoja. Palveluita on koottu Team Finland -konseptin alle, ja tarkoitus on ollut tehostaa eri palveluntarjoajien toimintaa yrityslähtöisesti. Merkittävä haaste on olemassa olevien palvelujen tunnettavuudessa. Kansainvälistymispalveluita käyttäneet pk-yritykset ovat niihin tyytyväisiä, mutta mikäli merkittävä osa yrityksistä ei tunnista olemassa olevia kansainvälistymispalveluita, niiden vaikuttavuus on heikko.

Kuva 17: Viennin osuus kokonaisliikevaihdosta, %

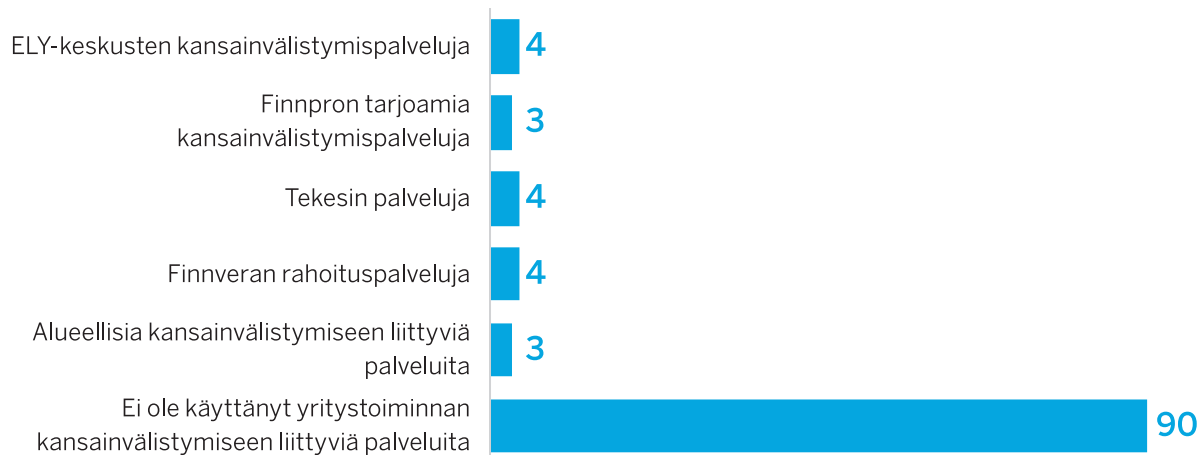

Kuva 18: Kansainvälisen toiminnan markkina-alue, %

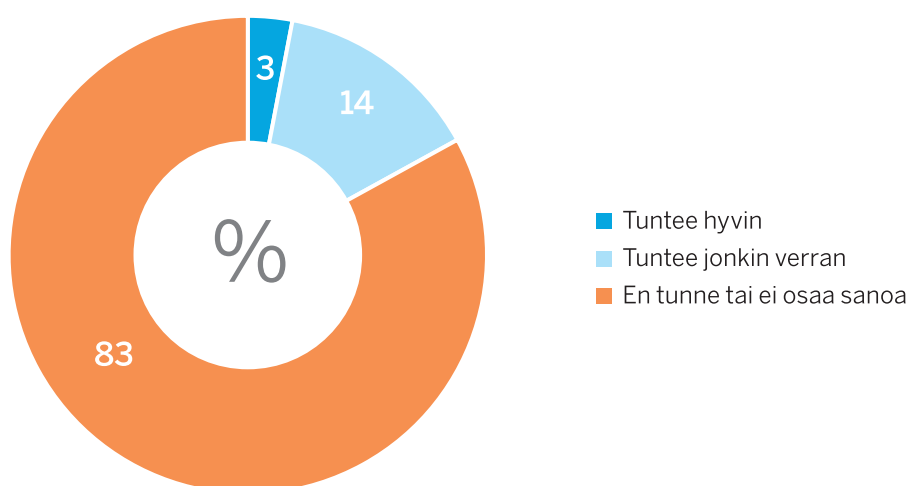

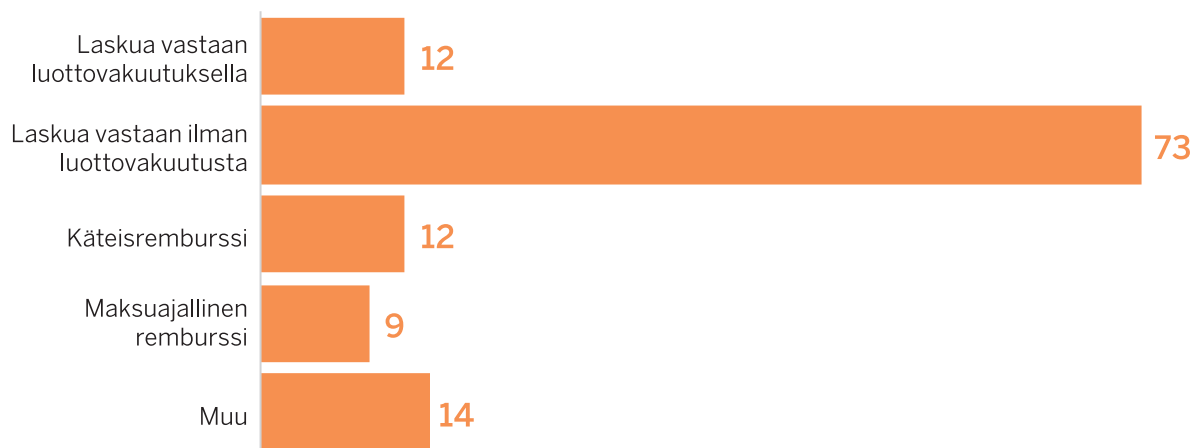
Kuva 19: Kansainvälistymiseen liittyvien julkisten palvelujen käyttö

Kuva 20: Team Finland palvelujen tunnettuus, %

Kuva 21: Vientikaupan rahoitusinstrumenttien käyttö, %

5. Toimintaympäristö

5.1 ULKOINEN RAHOITUS JA SEN KÄYTTÖ

Tiukentunut pankkitoiminnan sääntely, normaalia vähäisempi luottojen kysyntä sekä yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisessa rahoituksessa. Barometrin mukaan harvemmalla kuin joka toisella yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Suuria muutoksia rahoituksen käytössä ei ole tämän vuoden aikana tapahtunut.

Rahoituksen yleisessä saatavuudessa ei näyttäisi tapahtuneen oleellista muutosta, koska 27 prosenttia yrityksistä raportoi ottaneensa ulkoista

rahoitusta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Osuus on säilynyt lähes samana nyt jo viidennessä barometrissa peräkkäin.

Yritysten kokoluokittain ei rahoituksen käytössä ole havaittavissa suurta muutosta. Osuudet ovat pysyneet lähes entisellään, ja selvästi yleisintä rahoituksen käyttö on suuremmissa, yli 20 hengen pk-yrityksissä. Sitä vastoin vain noin viidennessä pienistä yrityksistä on viimeisen vuoden aikana hankkinut pankki- tai muuta rahoitusta.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana hieman vähemmän verrattuna edellisen barometrin tuloksiin. Nyt 21 pro-

Taulukko 18: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On lainaa rahoituslaitoksista	46	62	54	52	40
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
On lainaa rahoituslaitoksista	39	55	57	60	64

Taulukko 19: Ulkoisen rahoituksen ottamisen yleisyys, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Ottanut rahoitusta	27	37	31	26	24
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Ottanut rahoitusta	21	29	35	46	44

Taulukko 20: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Aikoo ottaa rahoitusta	21	33	27	18	19
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Aikoo ottaa rahoitusta	15	26	30	41	44

senttia vastaajista aikoo hakea rahoitusta, kun loppuvuonna 2014 osuus oli kolme prosenttiyksikköä suurempi. Lasku tulee lähinnä teollisuudesta ja josain määrin kaupasta sekä palveluista. Rakennusalan yritysten kohdalla aikomukset hakea rahoitusta ovat hieman lisääntyneet.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna kaiken kokoiset yritykset aikovat hakea rahoitusta viime syksyä vähemmän. Merkittäviä muutoksia kokoluokittain tarkasteltuna ei kuitenkaan ole tapahtunut. Myönteistä rahoituksessa on voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten voimistunut kiinnostus ulkoista rahoitusta kohtaan.

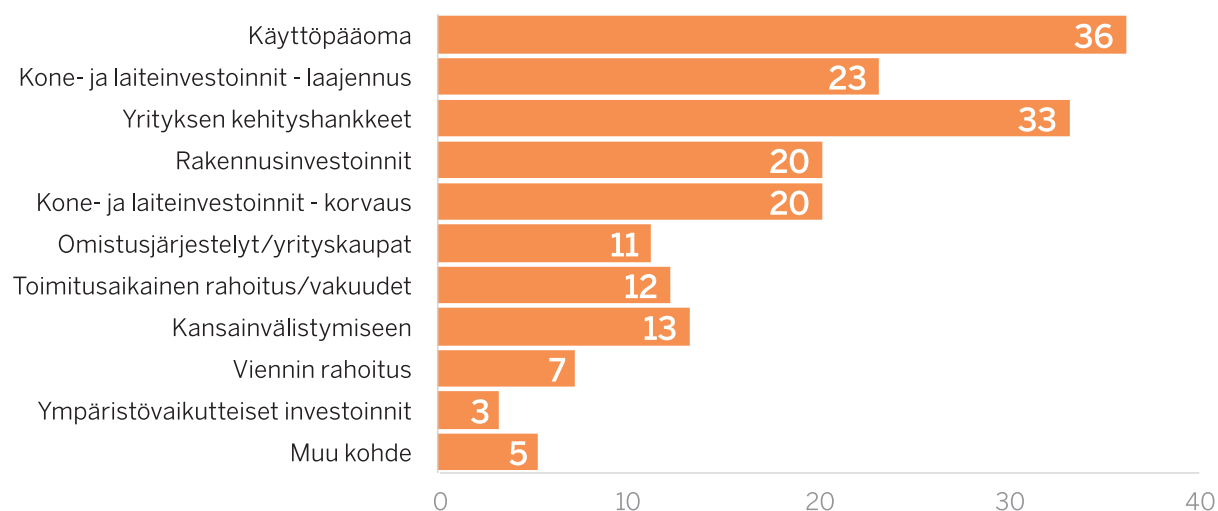
Rahoituksen hakuaikomusten taustalla ei kuitenkaan ole odotus talouden noususta eikä investointiaktiiviteetin kasvusta. Näiltä osin näkymät ovat edelleen vaisut. Rahoitusta aiotaan hakea edelleen lähinnä käyttöpääomaksi. Yrityksistä, jotka aikovat hakea rahoitusta, 36 prosenttia hakee sitä nimenomaan käyttöpääomaksi. Tältä osin on tapahtunut hienoista negatiivista kehitystä, sillä edellisessä barometrissa vastaava osuus oli 27 prosenttia.

Kone- ja laiteinvestointeihin rahoitusta aikoo hakea vajaa neljännes ulkoisen rahoituksen lisäystä suunnittelevista. Tältä osin aikomukset ovat selvästi lisääntyneet verrattuna syksyyn. Teollisuuden rahoitussuunnitelmissa syksyllä näkynyt pessimismi on sulanut pois ja sekä korvaus- että laajennusinvestointien osuus nousi selvästi viime syksystä.

Yritysten kansainvälistyminen näyttää rahoituksen näkökulmasta etenevän aikaisempaa hieman rivakammin. Yritysten suunnitelmat kansainvälistymisrahoituksen hakemiseen ovat nousseet syksystä kaikilla toimialoilla.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa edelleen yleistä. Finnveran rooli pankkilainojen tärkeimpänä vaihtoehtona ja täydentäjänä on säilynyt ennallaan. Neljännes rahoituksen haku suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen. Finanssikriisin pahimpien vaiheiden aikana osuus oli yli 10 prosenttiyksikköä korkeampi. Toimialoittain tarkasteltuna rakentamisen ja palvelujen kiinnostus Finnveraan rahoittajana muut-

Kuva 22: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

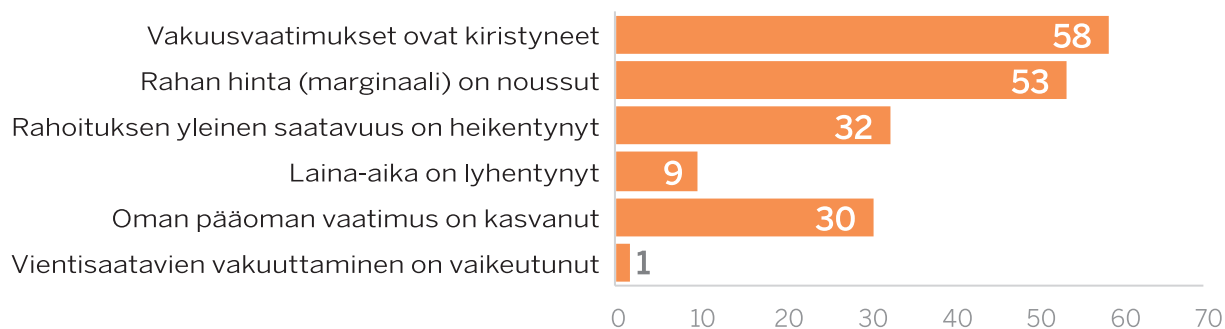
tui selvästi syksystä. Näiden toimialojen kiinnostus Finnveran tarjoamaa rahoitusta kohtaan kasvoi selvästi. Vaihtelusta huolimatta teollisuuden pk-yritysten kiinnostus Finnveraa kohtaan potentiaalisena rahoittajana on selkeästi vahvempi kuin muilla aloilla.

Barometrissa kysyttiin myös yritysten arvioita rahoittajien luottopolitiikan muutoksista sekä siitä, miten nämä muutokset ovat näkyneet rahoitusehdoissa. Edelleen lähes 60 prosenttia barometrin vastaajista raportoi, että luottopolitiikka on muut-

tunut ainakin jonkin verran ja että rahoitusmarkkinoiden ongelmat ovat heijastuneet yritysten rahoitusehtoihin. Nämä vastaajat nimeävät merkittävimmiksi muutoksiksi vakuusvaatimusten kiristymisen ja marginaalien nousun.

Merkittävää on myös se, että yrityksiltä vaaditaan aiempaa suurempaa omarahoitusosuutta. Lähes joka kolmas vastaaja mainitsi tämän muutoksen. Huomionarvoista on se, että omarahoitusosuuden kasvu nähdään hyvin samanlaisena muutoksena kaikilla päätoimialoilla ja kaiken kokois-

Kuva 23: Yritysten rahoitusehtojen muutokset yrityksissä, jotka ovat ottaneet rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana ja havainneet rahoitusehtojen muuttuneen.

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	20	25	20	8	22
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	23	32	22	18	23
Rakennusinvestoinnit	20	15	31	17	18
Ympäristövaikuttiset investoinnit	3	3	2	2	3
Käyttöpääoma	36	39	26	56	33
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	11	13	10	14	10
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	7	15	3	9	6
Kansainvälistyminen	13	22	5	9	15
Yrityksen kehityshankkeet	33	33	18	31	38
Toimitusaikaiset vakuudet	12	9	23	8	9
Muu tarkoitus	5	10	2	5	5

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

sa yrityksissä. Erot olivat tässä suhteessa hyvin pienet.

Rahoituksen ehdoilla ja saatavuudella on suora vaikutus siihen, miten yrityksen kykenevät toteuttamaan erilaisia hankkeita. Reilu neljännes yritysten suunnittelemista hankkeista jäi toteutumatta tai toteutui suunnitellusta poiketen rahoituksen saatavuuteen ja ehtoihin liittyneiden vaikeuksien vuoksi.

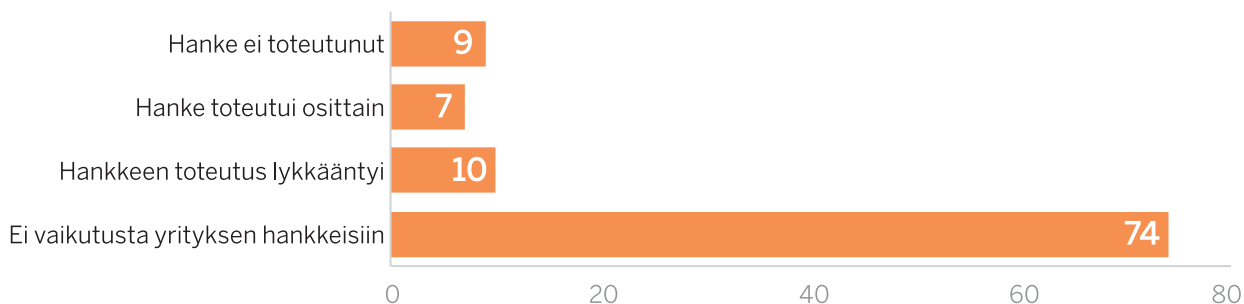
Laina-aikojen lyheneminen ei näytä tämän barometrin tulosten perusteella olevan vielä merkittävimpien ongelmien joukossa. Kehitys on kuitenkin huolestuttavaa. Nyt jo 9 prosenttia raportoi laina-aikojen lyhentyneen luottopolitiikan muutosten seurauksena. Määrä on jatkanut kasvuaan edelleen syksystä.

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen aiottut lähteet, % */

	Pankki	Rahoitus-yhtiö	Finnvera	ELY-keskus	Tekes	Yksityinen henkilö-sijoittaja	Pääoma-sijoitus-yhtiö	Vakuutus-yhtiö	Teollisuus-sijoitus/ Finnveran Aloituserahasto Vera
Kaikki yritykset	74	25	24	14	13	11	8	5	3
Toimialoittain									
Teollisuus	75	29	38	18	18	11	8	6	6
Rakentaminen	82	29	19	7	3	12	1	8	0
Kauppa	73	11	30	9	12	7	9	3	3
Palvelut	70	26	20	17	15	12	10	3	3
Kasvuhakuisuuden mukaan									
Voimakkaasti kasvuhakuiset	66	19	35	28	35	25	8	7	8
Kasvuhakuiset	73	23	26	14	10	10	7	5	3
Asemansa säilyttäjät	79	28	17	6	5	6	3	3	0
Ei kasvutavoitetta	72	41	11	7	0	6	4	0	0
Perustamisvuoden mukaan									
ennen 1990	81	32	18	9	7	3	3	5	2
1990–1999	75	21	26	17	12	8	8	2	0
2000–2009	68	22	22	11	13	17	10	7	3
2010 jälkeen	69	22	32	21	23	21	11	2	7

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 24: Rahoituksen ehtojen ja saatavuuden vaikutus hankkeiden toteuttamiseen, %

5.2 MAKSUVAIKEUDET

Kassatilanne on kireä monissa pk-yrityksissä. Jo joka viides pk-yritys raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on säilynyt ennätyskorkealla tasolla. Ongelman syvyyttä kuvaa se, että maksuvaikeuksista kärsineiden yritysten määrä on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo yli neljän vuoden ajan.

Eniten maksuvaikeuksia on teollisuuden ja kaupan yrityksillä, joista noin neljännes raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Työllisyyden ja talouskasvun näkökulmasta on positiivista, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä ei ole maksuvaikeuksia enempää kuin muilla pk-yrityksillä. Yritysten elinkaaren näkökulmasta katsottuna suhteellisen vakaat, 1990-luvulla perustetut yritykset, kamppailevat maksuongelmien kanssa hieman muita harvemmin.

Taulukko 23: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet viimeisen 3 kuukauden aikana, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yrityksellä maksuvaikeuksia	19	25	18	23	17
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Yrityksellä maksuvaikeuksia	20	19	20	15	35
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Yrityksellä maksuvaikeuksia	19	21	20	15	14
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990	1990–1999	2000–2009	2010 jälkeen	
Yrityksellä maksuvaikeuksia	16	20	21	19	

5.3 TYÖLLISTÄMISEN ESTEET

Pitkään jatkunut taloudellinen epävarmuus ja näköalattomuus näkyvät niiden pk-yritysten määrässä, joilla ei ole tarvetta työllistää. Pk-yrityksistä 13 prosentilla ei ole tarvetta työllistää. Työllistämistarpeet ovat muita vähäisempiä erityisesti kaupassa ja palveluissa, joissa molemmissa noin kuudenneksellä yrityksistä ei ole tarvetta työllistää.

Teollisuudessa ja rakentamisessa tilanne on hieman positiivisempi, mutta näilläkin toimialoilla vastaajista joka kymmenennellä ei ole tarvetta työllistää. Työllistämistarvetta havaitaan olevan muita useammin kasvuhakuisimmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä.

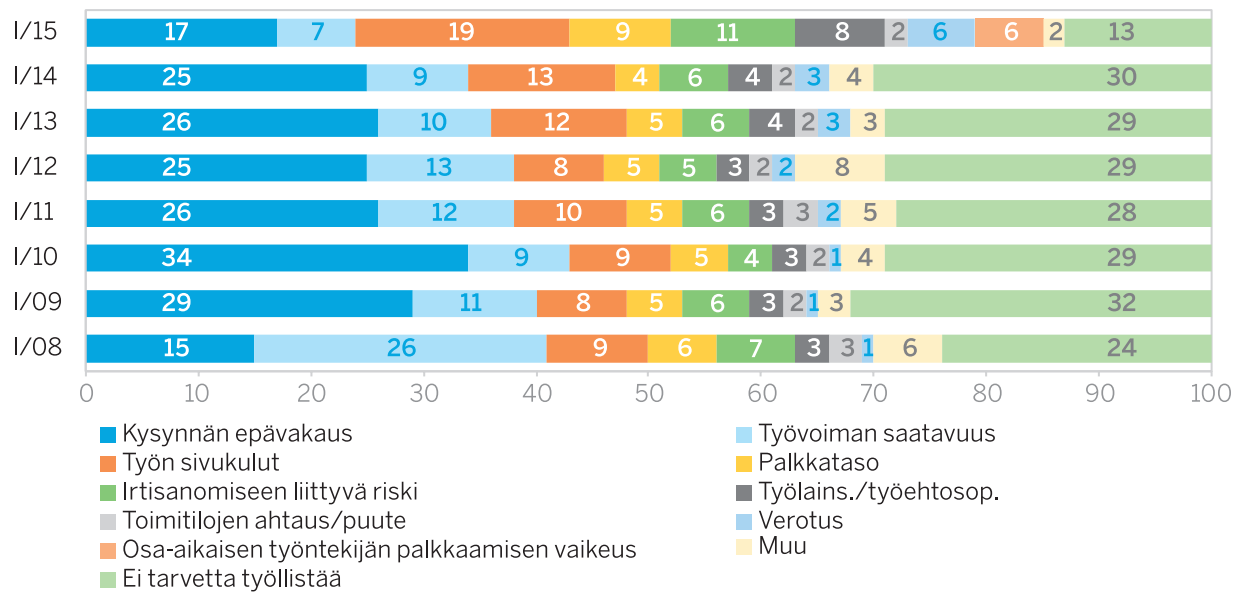
Yleisimmät työllistämisen esteet ovat kysynnän epävarmuus ja työn sivukulut. Sen sijaan työvoiman saatavuusongelma on helpottunut, mutta

tilalle on tullut irtisanomiseen liittyvä riski. Työvoiman saatavuuteen liittyvien ongelmien vaihtuminen irtisanomiseen liittyvään riskiin kertoo omaa karua kieltään yritysten näkymistä. Työn sivukulujen merkitys työllistämisen esteenä on kaikilla toimialoilla korkealla tasolla. Teollisuudessa irtisanomisiin liittyvä riski nousee muita toimialoja merkittävämmäksi työllistämisen esteeksi.

Pienissä pk-yrityksissä osa-aikaisen työntekijän palkkaamisen vaikeus korostuu. Suuremmissa yrityksissä korostuvat irtisanomisiin liittyvät riskit ja muut työläinsäädännön velvoitteet. Kasvuhakuisissa yrityksissä työllistämisen esteiksi muodostuvat muita useammin osaavan työvoiman saatavuus ja irtisanomisiin liittyvät riskit.

Kuva 25: Työllistämisen pahin este, % pk-yrityksistä

Taulukko 24: Yrityksen työllistämisen pahin este, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Ei tarvetta työllistää	7	35	35	19	4
Pahin este niissä yrityksissä, joissa tarvetta työllistää					
Kysynnän epävakaumus	17	20	20	16	16
Palkkataso	9	9	7	11	8
Työn sivukulut	19	18	20	20	19
Irtisanomiseen liittyvä riski	11	14	13	12	10
Muu lainsäädäntö/työehtosopimus	8	10	10	6	7
Työvoiman saatavuus	7	8	8	5	8
Verotus	6	4	6	7	6
Yhtiön toimitilojen ahtaus/puute	2	2	1	1	3
Osa-aikaisen työntekijän palkkaamisen vaikeus	6	6	5	6	7
Muu	2	1	1	1	1

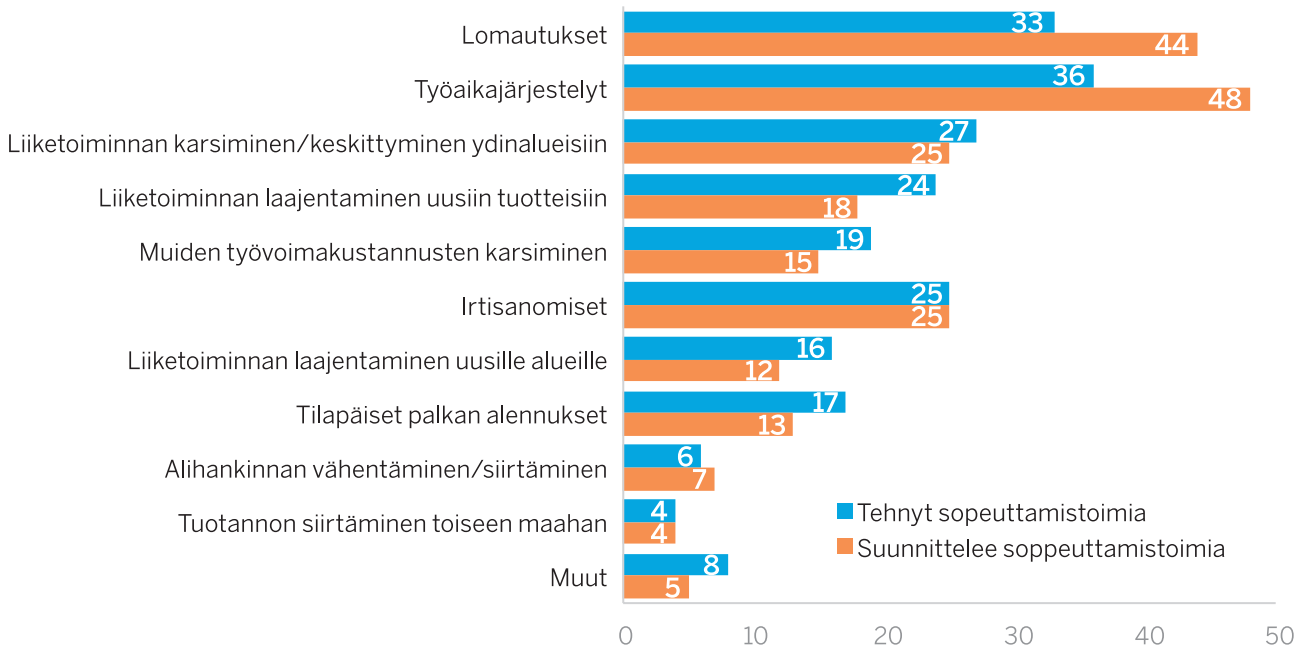
5.4 SUHDANNETILANTEeseen SOPEUTUMINEN

Talouden epävarmuus ja olosuhteiden jatkuminen heikkona on johtanut siihen, että kriisin pitkittyessä yhä useampi yritys on joutunut tekemään sopeuttamistoimia. Nyt jo kolmannes pk-yrityksistä on joutunut tekemään sopeuttamistoimia suhdannetilanteen vuoksi. Niiden yritysten, jotka ovat suunnittelemassa sopeuttamistoimia suhdannetilanteen takia, määrä ei ole juurikaan muuttunut. Näin ollen reilu 45 prosenttia pk-yrityksistä on siinä tilanteessa, että ne joko ovat toteuttaneet tai suunnittelevat sopeuttamistoimia. Sopeuttamistoimia tehneiden osuus on noussut vuodessa 2 prosenttiyksikköä ja sopeuttamistoimia suunnittelevien osuus on noussut 1 prosenttiyksikön olleen 12 prosenttia. Teollisuudessa ja kaupassa on

jouduttu toteuttamaan sopeuttamistoimia eniten. Teollisuudessa peräti 44 prosentissa yrityksistä on toteuttanut sopeutustoimia. Kasvua tässä on 5 prosenttiyksikköä viime kevääseen. Vähiten sopeutustoimia on jouduttu tekemään palveluissa, mutta sielläkin toimia tehneiden osuus on kasvanut 3 prosenttiyksikköä. Eniten sopeuttamistoimia suunnitellaan tehtäväksi rakentamisessa, jossa 16 prosenttia vastaajista ilmoittaa asian olevan näin.

Sopeuttamistoimien toteutus on sitä yleisempää mitä suurempiin pk-yrityksiin mennään. Mitä laajemmilla markkinoilla yritys toimii, sitä yleisemmin sopeuttamistoimia on jo tehty. Tarkasteltaessa yrityksiä niiden kasvuhakuisuuden suhteen, sopeuttamistoimia on jouduttu tekemään ja suunni-

Kuva 26: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet, % pk-yrityksistä, jotka tehneet tai suunnittelevat tekevänsä toimia */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

tellaan tehtäväksi eniten asemansa säilyttämään pyrkivissä yrityksissä.

Niistä pk-yrityksistä, jotka ovat jo tehneet sopeuttamistoimia, 33 prosenttia on lomauttanut ja 36 prosenttia on tehnyt muita työaikajärjestelyitä. Niistä, jotka suunnittelevat tekevänsä sopeuttamistoimia, 44 prosenttia suunnittelee lomautuksia ja 48 prosenttia muita työaikajärjestelyitä. Irtisanomisiin on joutunut turvautumaan 25 prosenttia jo sopeuttamistoimia tehneistä ja sopeuttamistoimia suunnittelevista niin ikään 25 prosenttia harmitsee irtisanomisia.

Neljännekselle pk-yrityksistä sopeutumistoi-
miin kuuluu toiminnan laajentaminen uusiin tuot-
teisiin ja kuudenneksella toimia tehneistä ja suun-

nittelevista toimet kohdistuvat liiketoiminnan laajentamiseen uusille alueille. Liiketoiminnan keskitämiseen yrityksen ydinalueisiin on turvautunut 27 prosentti toimia tehneistä ja suunnittelee turvautuvansa neljännes toimia suunnittelevista.

Tilapäisistä palkanalennuksista on sopinut 17 prosenttia ja 13 prosenttia sopeutustoimia suunnittelevista ennakoi toimien kohdistuvan palkanalennuksiin. Sopeutustoimia tehneistä yrityksistä 19 prosenttia on karsinut muita työvoimakustannuksia. Sopeutustoimia suunnittelevista yrityksiä niitä suunnittelee karsivansa 15 prosenttia. Sopeuttamistoimia tehneistä yrityksistä 4 prosenttia on jo siirtänyt tuotantoa ulkomaille ja toimia suunnittelevista näin aikoo tehdä sama osuus yrityksistä.

Taulukko 25: Pk-yritysten tekemät ja suunnitellut sopeuttamistoimet toimialoittain %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Tehnyt sopeuttamistoimia	33	44	33	37	30
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	13	13	16	14	11
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	36	55	61	32	27
Irtisanomiset	25	31	27	25	23
Työaikajärjestelyt	39	47	28	45	39
Tilapäiset palkan alennukset	16	19	9	12	18
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	18	20	11	19	19
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	6	13	6	6	6
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	4	7	5	3	3
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	22	26	19	22	23
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	15	13	13	13	17
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	27	21	20	30	29
Muut	7	5	2	5	10

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Lomautukset ovat yleisimpiä teollisuudessa ja rakentamisessa, muut työaikajärjestelyt puolestaan palveluissa ja kaupassa teollisuuden ohella. Alihankinnan ja tuotannon muutokset koskettavat erityisesti teollisuuden pk-yrityksiä. Laajentaminen uusiin tuotteisiin on kaikilla toimialoilla yleinen keino vastata sopeuttamistarpeeseen. Tilapäisiä palkan alennuksia on tehty teollisuudessa sekä palveluissa, ja harkitaan tehtäväksi erityisesti rakentamisessa.

Voimakkaammin kasvuhakuiset ja nuoret yritykset sopeuttavat toimintaansa laajentamalla toimintaansa uusiin tuotteisiin ja uusille alueille, mutta aikaisempaa useammin ne joutuvat myös tur-

vautumaan irtisanomisiin ja muihin perinteisempiin keinoihin. Kasvuhakuiset yritykset sopeuttavat toimintaansa myös siirtämällä tuotantoa ja alihankintaa uusiin maihin sekä alihankintaa vähentämällä. Liiketoiminnan karsimista kasvuhakuisimmat ja nuorimmat yritykset käyttävät ensisijaisena sopeuttamistoimena muita vähemmän.

Maailmantalouden epävarmuus ja sen jatkuminen näkyy selvästi siinä, että sopeuttamistoimenpiteet ovat sitä yleisempiä mitä laajemmilla markkinoilla toimivista yrityksistä on kyse. Mitä suurempiin yrityksiin mennään henkilömäärältään, sitä yleisempiä ovat lomautukset ja irtisanomiset.

Taulukko 26: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet kokoluokittain %, */

	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Tehnyt sopeuttamistoimia	31	33	39	37	46
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	9	18	18	17	18
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	20	54	52	53	65
Irtisanomiset	15	28	35	42	61
Työaikajärjestelyt	32	46	50	43	46
Tilapäiset palkan alennukset	22	9	11	6	5
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	19	16	15	18	22
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	6	4	12	7	9
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	3	5	4	2	6
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	24	19	18	28	20
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	15	13	16	18	17
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	30	23	24	24	19
Muut	8	6	6	4	4

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

6. Yhteenveto alueellisista tuloksista

Suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku tippui koko maan osalta lukemaan -7. Alueellinen vaihtelu on voimakasta, mutta kaikilla alueilla näkymät ovat heikentyneet selvästi. Eniten saldoluku laski Etelä-Savossa sekä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, joissa laskua viime syksystä on peräti 23 yksikköä. Korkein saldoluku on Helsingissä ja Keski-Suomessa, mutta näkymät ovat niilläkin alueilla melko lohduttomia, saldoluvun ollessa nolla.

Henkilöstöodotukset ovat vaihtelevat koko maassa. Hieman muuta Suomea paremmat näkymät ovat tuttuun tapaan Helsingistä ja pääkaupunkiseudulla, mutta näilläkin alueilla odotukset ovat matalia. Suurin tiputus henkilökunnan määrän odotuksissa tapahtui Satakunnassa, jonka saldoluku laski 15 yksikköä.

Kansainvälisen suhdannetilanteen heikkous näkyy selvästi siinä, että vientiyrittäjien usko vien-

nin liikkeelleläähtöön on käytännössä lähes olematonta. Tuonnin osalta tilanne on hieman tasaisempi. Heikosta yleisvireestä kuitenkin kertoo se, että viennin osalta kaikkien alueiden saldoluku on Helsingistä, Lappia ja Pohjanmaata lukuun ottamatta negatiivinen.

Investointien saldoluku romahti koko maassa ja laski useimmilla alueilla. Korkeimmat investointien saldoluvut ovat hieman yllättäen Helsingin sijaan Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla sekä Pohjois-Savossa. Näilläkin alueilla investointien saldoluku ei ole positiivinen. Korkeimmillaan investointien saldoluku on pääkaupunkiseudulla -11. Alhaisimmat investointien saldoluvut löytyvät Etelä-Karjalasta -32 ja Lapista -30.

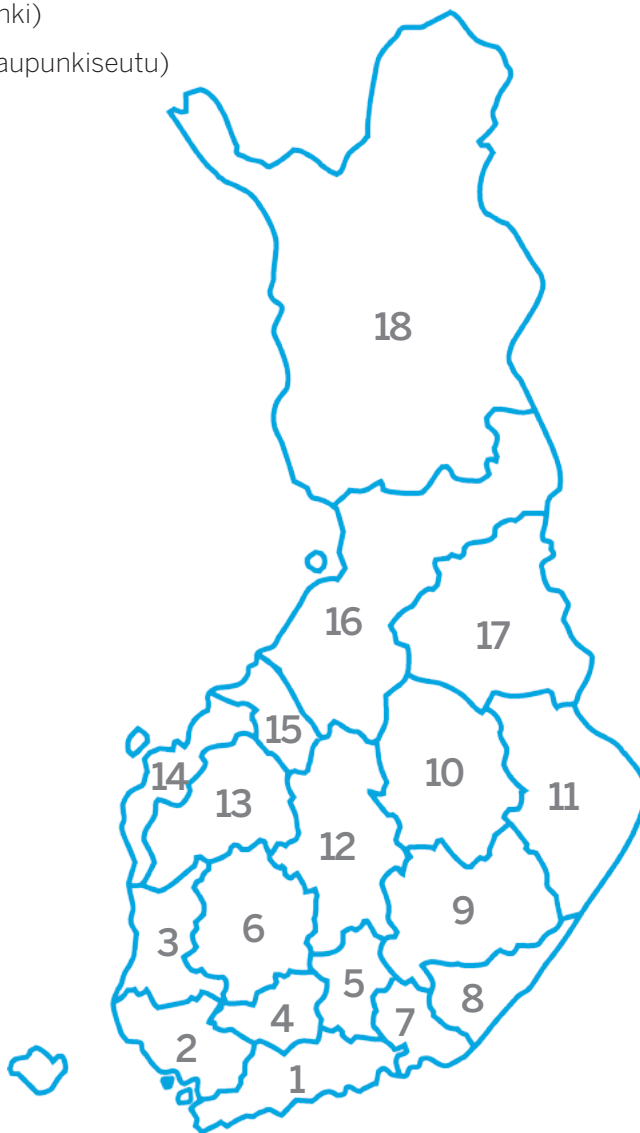
Taulukko 27: Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Vientiyritysten odotukset viennin arvosta	Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvosta	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Innovaatiot, tuotanto ja tuotteiden kehitys
Helsinki	0	19	6	-20	4	11	27	0	8	13
Pääkaupunkiseutu	-4	15	7	-11	-5	21	28	-6	6	19
Uusimaa	-5	12	-4	-14	-14	18	32	-5	3	10
Varsinais-Suomi	-4	8	-1	-22	-11	11	34	-7	2	6
Satakunta	-15	0	-10	-27	-11	-21	29	-10	-1	10
Kanta-Häme	-8	6	0	-21	-7	11	33	-14	0	12
Päijät-Häme	-6	9	-4	-20	-5	-6	33	-5	5	14
Pirkanmaa	-8	10	1	-22	-1	33	25	-5	4	6
Kymenlaakso	-10	1	-3	-26	-14	-30	30	-5	6	-1
Etelä-Karjala	-13	13	3	-32	-22	8	16	-2	9	-8
Etelä-Savo	-8	16	-4	-28	-8	18	40	-4	8	11
Pohjois-Savo	-5	5	-2	-16	-6	17	28	-7	7	8
Pohjois-Karjala	-9	7	-9	-28	-22	-8	36	-4	5	9
Keski-Suomi	0	17	2	-21	-10	20	31	3	12	9
Etelä-Pohjanmaa	-12	12	-4	-20	-6	-3	26	-9	5	9
Pohjanmaa	-8	8	-3	-22	-4	23	31	-7	-1	13
Keski-Pohjanmaa	-6	14	4	-29	0	-12	33	1	15	15
Pohjois-Pohjanmaa	-15	4	1	-20	-2	8	28	-3	8	10
Kainuu	-13	5	-9	-28	-12	-8	20	-7	-1	18
Lappi	-1	14	-4	-30	4	2	34	0	14	8
Koko maa	-7	12	0	-21	-6	12	29	-5	6	10

Pk-yritysbarometrin aluejako

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**
  - Helsinki
  - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
  - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. **Varsinais-Suomi**
3. **Satakunta**
4. **Kanta-Häme**
5. **Päijät-Häme**
6. **Pirkanmaa**
7. **Kymenlaakso**
8. **Etelä-Karjala**
9. **Etelä-Savo**
10. **Pohjois-Savo**
11. **Pohjois-Karjala**
12. **Keski-Suomi**
13. **Etelä-Pohjanmaa**
14. **Pohjanmaa**
15. **Keski-Pohjanmaa**
16. **Pohjois-Pohjanmaa**
17. **Kainuu**
18. **Lappi**

Lisäksi tehdään raportit
Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja
Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 puhelin 09 229 221
 yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
 yrittajat.fi/etelakarjala
 puhelin 010 470 1100

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
 yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 puhelin 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT

Patteristonkatu 2 C, 50100 Mikkeli
 yrittajat.fi/etelasavo
 puhelin 0500 651 312

HELSINGIN YRITTÄJÄT

Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
 yrittajat.fi/helsinki
 puhelin 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT

Sibeliuksenkatu 11 A, 13100 Hämeenlinna
 yrittajat.fi/hame
 puhelin 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
 yrittajat.fi/kainuu
 puhelin 010 387 7870

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
 yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 puhelin 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
 yrittajat.fi/keskisuomi
 puhelin 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT

Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
 yrittajat.fi/kymi
 puhelin 05 544 3030

LAPIN YRITTÄJÄT

Hallituskatu 26, 2. krs, 96100 Rovaniemi
 yrittajat.fi/lappi
 puhelin 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT

PL 7, 33201 Tampere
 yrittajat.fi/pirkanmaa
 puhelin 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

Linnunlahdentie 2, 80110 Joensuu
 yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 puhelin 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Isokatu 4, 90100 Oulu
 yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 puhelin 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT

Rautatiekatu 20 B 4, 15110 Lahti
 yrittajat.fi/paijathame
 puhelin 010 322 4300

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT

Innopoli 1, Tekniikantie 12, 02150 Espoo
 yrittajat.fi/paakaupunkiseudunyritykset
 puhelin 010 422 1400

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
 yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 puhelin 06 356 0820

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT

PL 45, 28101 Pori
 yrittajat.fi/satakunta
 puhelin 02 634 9900

SAVON YRITTÄJÄT

Asemakatu 22-24, 4. krs, 70100 Kuopio
 yrittajat.fi/savo
 puhelin 017 368 0500

UUDENMAAN YRITTÄJÄT -**NYLANDS FÖRETAGARE**

Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
 yrittajat.fi/uusimaa
 puhelin 010 231 3050

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT

Brahenkatu 20, 20100 Turku
 yrittajat.fi/varsinaissuomi
 puhelin 02 275 7100

PÄÄKONTTORIT

HELSINKI

Eteläesplanadi 8, PL 1010, 00101 Helsinki
valtakunnallinen vaihde 029 460 11
finnvera.fi

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET

HELSINKI

Eteläesplanadi 8, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Torikatu 9 A, 80100 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Laiturikatu 2, 5. kerros, 15140 Lahti

LAPPEENRANTA

Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Linnankatu 5, 50100 Mikkeli

OULU

Asemakatu 37, 90100 Oulu

PORI

Valtakatu 6, 28100 Pori

ROVANIEMI

Maakuntakatu 10, PL 8151, 96101 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Kauppatori 1–3, 60100 Seinäjoki

TAMPERE

Hämeenkatu 9, PL 559, 33101 Tampere

TURKU

Eerikinkatu 2, 20100 Turku

VAASA

Pitkäkatu 55, 65100 Vaasa

PIETARIN EDUSTUSTO

FINNVERA PLC

Representative Office in St. Petersburg
Finland House
Bolshaya Konyushennaya St. 8
191186 St. Petersburg, Russia

PL 95, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 029 506 0000
tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, Mikonkatu 5., 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Gygnaeuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Ruokasenkatu 2, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Pellavatehtaankatu 25, 33100 Tampere
Yliopistonkatu 38 (Attila), 33100 Tampere
puhelin 0295 036 000
ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Hovioikeudenpuistikko 19A, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
puhelin 0295 026 500
ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Valtakatu 12 B, 28100 PORI
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A,
00250 HELSINKI
PL 999, 00101 HELSINKI

puhelin 09 229 221

yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Eteläesplanadi 8,
PL 1010, 00101 Helsinki
Kallanranta 11,
PL 1127, 70111 Kuopio

Valtakunnallinen vaihde:
020 460 11
finnvera.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4,
00170 Helsinki

puhelin 010 606 000

tem.fi